

ספר בן סירא

תרגום: יצחק פרנקל

בני ברק תשע"א

הספר "בן סירא", הוא מן הספרים החיצוניים החשובים ביותר הספר היה למורה לקח ומוסר לדורות, והוא נחשב כמעט כמו ספר משלי פעמים רבות מצטטים חז"ל פתגמים מספר בן סירא, כאילו הוא בין ספרי התנ"ך הספר היה קיים בתרגום בלבד, ורק לאחרונה נמצאו בגניזה, ואף בין המגילות הגנוזות, קטעים עבריים של הספר בן סירא המהדורות החדשות של הספר כוללות קטעים אלה בהם: "דברי שמעון בן סירא" של אברהם כהנא, שיצא בתוך "הספרים החיצוניים", תל אביב תש"ך, וכן מהדורתו המבוארת של מ"צ סגל, "ספר בן סירא השלם", בהוצאת מוסד ביאליק, ירושלים תשי"ט

במהדורת אינטרנט זו הבאנו את בן סירא בתרגומו של יצחק פרנקל, מסיבות של זכויות יוצרים: התרגומים החדשים יותר מוגנים בזכויות המתרגמים, ולא ניתן להעמידם לרשות הציבור

נותן, למרות זאת, תרגומו של פרנקל, שיצא בספר "כתובים אחרונים", ווארשא 1885 תמונה של הספר ושלל פתגמיו, וניתן להפיק ממנו הנאה רבה

במדורה זו הוספנו כותרות כדי לכוון את תשומת לבו של הקורא לרעיונות מרכזיים של הספר, וכן תוקנה העברית במקומות מעטים, בהם השתמש פרנקל במילים שכבר יצאו משימוש, ואשר אינן מובנות כלל לקורא בן ימינו נשמרה, לשון המקרא בה תרגם פרנקל את בן סירא, שהיא גם הלשון בה נכתב הספר פתגמים בעלי משמעות מיוחדת, או שהם מפורסמים, הודגשו בצבע בהקלדת הספר השתתף שלום כהן, והתודה נתונה לו על כך

פרק א

[החכמה]

- (א) החכמה מאת ה' היא ועמו תשכון לנצח
- (ב) מי מנה חול הים ונטפי המטר, ומי שם צבא לימי תבל
- (ג) מי מדד גובה שמים ורוחב הארץ ועומק הים, ומי חקר חכמת שדי
- (ד) החכמה בטרם כל דבר, והתבונה מקודם ימי תבל
- (ה) עדות ה' מקור חכמה, ומצוותיו הם אורחותיה
- (ו) למי נגלו שורשי החכמה, ומי יבין עמקי מזימותיה
- (ז) תורת החכמה למי נודעה, ומי יחקור מצפוני דרכיה
- (ח) האחד המלך האדיר והנורא, היושב על כיסאו
- (ט) הוא בראה, הוא ראה ויספרה
- (י) על כל יצוריו שפכה, בכל בשר נטעה בחסדו, ופלג אותה ליראיו
- (יא) יראת ה' כבוד והדר, שמחה ועטרת תפארת
- (יב) יראת ה' תשמח לב, בנתיבותיה ששון ושמחה ואורך ימים
- (יג) ירא ה' יראה טוב באחריתו, וביום מותו ימצא חסד
- (יד) ראשית חכמה יראת ה', בבטן אמם נולדה ליראיו
- (טו) באדם הכינה שבתה עולמים, וינחילה לזרעו לירושת עולם

[יראת ה']

(טז) ירא ה' שבע שמחות, ואוכלי ירוויון דשן
 (יז) ברכותיה תמלאנה הבית, ואוצרותיה כל חדריו, כי מתת אלוהים המה לשלום
 (יח) יראת ה' עטרת חכמה, מוצאיה מצאו חיים ושלום, וכל מאהביה כבוד ינחלו
 (יט) החכמה תזיל דעת כמטר, ותרום תפארת בעליה
 (כ) יראת ה' שורש חכמה, וצאצאיה חיים יוסיפו
 (כא) יראת ה' תרחיק פשע, ומתהלך בה ישיב אף
 (כב) איש חמה לא יצדק, ומשובת רוחו תהרגהו
 (כג) ואיש עניו יחכה עד בוא עתו, וגמולו ישולם לו
 (כד) יחריש יתאפק, עד כי ירווח לו, וכל לשון תהלל חכמתו
 (כה) עדות ה' תועבת מרע, ובמטמוני חכמה משלי דעת
 (כו) כי תבקש חכמה - שמור אמריה, וה' יחלקנה לך
 (כז) יראת ה' חכמה ומוסר, אמונה וענווה תישרנה בעיניו
 (כח) בצר לך אל ירך לבך, ואל תפן אליו בלב ולב
 (כט) אל תהי חנף ביראתך, נצור לשונך ושפתי פיך
 (ל) אל תתרום בלבבך, פן תיווקש ותכלם
 (לא) כי יגלה ה' הוותך, וחרפתך תגלה בקהל
 (לב) יען כי יראתך כסל, ובטנך תכין מרמה

פרק ב

['יראת ה']

(א) בני, אם הכינות לה' לבך, תיכון נפשך למסות
 (ב) הישמר לך והיה תמים, ובעת צרה אל תיבהל ברוחך
 (ג) החזק בתומתך ואל תיטוש, ותחליף כוח ותתחזק
 (ד) אל כל משא כלכל לבך, וקבל ברצון כל רעה
 (ה) כי הזהב באש יבחן, וידידי אל בכור העני
 (ו) גל אל ה' דרכך, ובטח עליו והוא יעשה
 (ז) יראי ה' הוחילו לחסדו, ואל תמושו פן תיפלו
 (ח) דומו לה' והתחוללו לו, כי יש שכר לפעולתכם
 (ט) יראי ה' חכו לתשועתו, ותפיקו חסד ורחמים וחיי עולם
 (י) שאלו נא לדור ראשון, והתבוננו מי הוא בוטח אבד
 (יא) מי החזיק ביראתו וימוט, מי קרא אליו ונעזב
 (יב) כי אל רחום וחנן ה', נושא עוון ופשע, ומכל צרה יפלט
 (יג) אוי לרופא לב לא אומץ בו, אוי לרפא יד ולמרע פוסח על שתי סעיפים
 (יד) אוי ללב נמס אין אמון בו, כי רחם לא ירחם
 (טו) אוי ללא מחזיק בתומתו, כי מה יעשה ליום פקודה
 (טז) יראי ה' יאמינו בדבריו, ואוהביו יצרו עדותיו
 (יז) יראי ה' יבקשו רצונו, ויודעיו ישתעשעו בתורתו
 (יח) יראי ה' יכינו לבבם, יכניעו רוחם ויאמרו
 (יט) טוב לנפול ביד ה' מנפול בידי אדם, כי רוב רחמיו כרוב גדלו

[כבוד אב ואם]

(א) הקשיבו בניי לקול אביכם, שמרו מצוותיו וייטב לכם
 (ב) כבד אביך וכבד אמך, מצות ה' גם שתיהן
 (ג) מכבד אביו - נשוא פשע, ומוקיר אמו - יאצור אוצר
 (ד) מכבד אביו יגיל בבניו, ובשוועו לרחמם ייושע
 (ה) מכבד אביו יאריך ימים, ושומר מצווה ישמח אמו
 (ו) ירא ה' יהדר אבותיו, וכעבד את אדוניו ייראם
 (ז) בפה ולב כבד הורריך, ותחול ברכתם על ראשך
 (ח) ברכת אב בנתה בית, וקללת אם תהרסנו
 (ט) למומי אביך על תלעג, כי לא לכבוד הוא לך
 (י) כבוד אביך הוא כבודך, וקלון אם קלונך
 (יא) כלכל בני שיבת אביך, וימי חייו אל תעצב
 (יב) שאהו כי פג טעמו, והישמר פן תבזהו
 (יג) גומל חסד את אביו, לא ישכח גמולו לעד לעולם
 (יד) גם פשעך יכפר וביום צרה תחלץ
 (טו) וכהימס קרח לפני השמש, כן יימסו עוונריך
 (טז) עוזב אביו כמקלל אלוהים, ועוכר אמו תבואהו קללה

[במופלא אל תחקור]

(יז) בני הכן בענווה כל מעשיך, ויקרת בעיני אנשים יקרים
 (יח) ברבות שיאך השפל רוחך, ותמצא חן בעיני ה'
 (יט) נכבדי ארץ רבים המה, אך את ענווים סודו
 (כ) גדול כבוד ה' מאוד, ודכאי רוח עוד יגדילו כבודו
 (כא) בנפלא ממך בל תדרוש, ובמכוסה ממך בל תחקר, רב לך באשר חלק לך ה' אלוהיך
 (כב) מה בצע לחקור נסתרות ולרדוף זרות, אם את אשר הראית נלאית הבין
 (כג) רעיוני רוח תולכנה שולל, והגיונות זרות אך למוקש
 (כד) חסר בת עין לא יראה אור, וחסר דעת לא יאמר ראיתי אור
 (כה) רודף תהפוכות משחית נפשו, ומקשה לבו ייפול ברעה
 (כו) לב עיקש ישבע עצב, ואוויל חוטא יוסיף חטא על פשע
 (כז) לשבר גבה רוח אין מרפא, כי שורש איוולתו בחיקו ינוח
 (כח) לב נבון יבקש לקח, וכל חפצו אוזן שומעת
 (כט) מים מכבים אש, וצדקה תמחה חטאה
 (ל) גומל חסד ימצא תגמול, ובמוט רגליו יתמכו אשריו

[הצל עשוק מיד עושקו]

(א) בני אל תעזוב נפש דל, ואל תעלם מאביון עיניך
 (ב) נפש רעבה אל תבזה, ואל תעציב עני בעוניו
 (ג) אל תוסיף שבר על שבר רוח, ומעני לא תקפוץ ירך
 (ד) לשוועת דל אל תאטום אוזנך, ולבבך אל תקשיח לאביון
 (ה) אל תסתיר מעשוק פניך, פן יצעק עליך אל ה'
 (ו) וה' יקשיב לנאקתו, אם בפידו לו ישווע
 (ז) התרצה בעיני העדה, וכוף ראשך לנשיא
 (ח) הטה אוזנך לאיש מחסור, ויערב עליו שיחך
 (ט) הצל עשוק מיד עשוק, ואל תתרפה לריב את ריבו
 (י) היה כאב ליתום וכבעל לאמו
 (יא) והיית בן לאל עליון, ומאהבת אם יאהבך
 (יב) החכמה תרומם בניה ותמצא לדורשיה
 (יג) אוהביה אהבו חיים, ושוחריה ישבעו שמחה
 (יד) מחזיקיה כבוד ינחלו, ובמשלח ידיהם יצליחו

[על החכמה]

(טו) עובד לחכמה - עובד ליוצר, וכל מאהביה אהובי ה'
 (טז) שומע לקולה ישפוט לאומים, ושוגה באהבתה ישכון בטח
 (יז) בוטח בה ישיגנה וינחילנה לזרעו אחריו
 (יח) הן בראשיתה תנהגהו בכבדות, ותמלאהו פחד ורעד
 (יט) גם במסות תפחידהו, עד כי דבקה בנפשו
 (כ) אך אז תקדמנו בשובה ונחת תחדהו, בשמחות ובסתום חכמה תודיעהו
 (כא) אולם כי יתעה - עזוב תעזבהו, ותשלחו ביד פשעו
 (כב) בני נצור עיתך והישמר מאוון, ולא תבוש מתת תודה
 (כג) כי יש בוש לחטאת תימנה, ויש בוש לצדקה תחשב
 (כד) לא תשא פני איש לבושתך, ולא תבוש כי נפלת
 (כה) אל תסגור את פיך לתשועת עמיתך, וחכמתך לא תתכסה להתחסד
 (כו) כי חכמת איש ביד הלשון, ומוסר בפי הצדיק
 (כז) הישמר מפשוע באמת, והיכלם אם בלי דעת שגית
 (כח) הכר חטאתך ואל תבוש, ואל תעצור זרם במרוצתו
 (ל) אל תהי ירך עם סכל בסכלותו, ולא תשא פני נכר
 (לא) בנפשך הילחם בעד האמת, וה' ילחם בעדך
 (לב) אל תיבהל על פיך, ואל תתעצל במלאכתך
 (לג) אל תהי ליש בביתך, ואכזר לעבדיך
 (לד) אל תהי ירך פתוחה לקבץ, וקפוצה מפזר

פרק ה

[גאווה]

(א) אל חילך אל תשען, ואל תאמר הרביתי הון רב לי
 (ב) בשרירות לבך אל תלך, ואל תעש כיצר רוחך

(ג) אל תאמר מי יעצרני, כי אל קנא נקום נקום
 (ד) אל תאמר חטאתי ולא קרני רעה, כי ארך אפים ה' ונקמה לא ינקה
 (ה) אל יבטיחך לבבך אם שלוות, לספות חטא אל פשע
 (ו) וגם אל תאמר אל רחום ה', ולרוב פשעי יסלח
 כי כחסדו כן עברתו, ועל קדקוד רשע יחול זעמו
 (ז) אל תאחר לרצותו ואל תתמהמה מיום אל יום
 (ח) כי כשואה יבוא אפו, וביום נקם תכחד
 (ט) אל תבטח על הון מעוול, כי ביום עברה לא יועיל
 (י) אל תלך אל כל רוח, ואל תיסוב אל כל מסלה, כי זה דרך הפכפך
 (יא) היה מוצק ברוחך וכלבבך כן פיך
 (יב) היה מהיר לשמוע הטוב ולאהוב האמת, ודברך יהיו בנחת נשמעים
 (יג) אם חכמת תן מענה, ואם אין שים ידך למו פיך
 (יד) כי כבוד וקלון ביד הלשון, וכסיל בשפתיו ינקש
 (טו) אל תהי מפותי שפתים, ובלשונך אל תרגל
 (טז) בוז יבוזו לגנב כי יגנוב, ונבזה ממנו הולך רכיל
 (יז) אל יקל בעיניך כל דבר, אם גדול ואם קטן

פרק ו

[אוהבים ושונאים]

(א) אל תתהפך מאוהב לשונא, כי בושת וקלון יכסו פני הפכפך
 (ב) אל תתנשא בתחבולות לבך, ולא תאמץ כשור כוחך
 (ג) למה יבולו עליך ופריך ישחת, ונשארת כעץ יבש
 (ד) איש און ישחית נפשו, ומשנאיו יריעו עליו
 (ה) מתק שפתים ירבה אוהבים, ולשון למודים תזרה אמרי נעם
 (ו) עם כל אדם התרועע, ובאחד מאלף אל תבטח
 (ז) אל תשען על רעד, אם לא בחנתו בעת צרה
 (ח) כי רבים יחלו פני נדיב, ובעת רעה יתעלמו
 (ט) גם יש אוהב לשונא יהפוך, וקלונך יגלה בקהל
 (י) אוכלי שולחנך כאוהבים יסבבוך, וביום סופה יזנחוך
 (יא) באושרך יהיו כמוד, גם על בני ביתך יצוו
 (יב) ובצר לך יחד עליך יתמלאון, ויפנו לך עורף
 (יג) לך מנגד לאיש משנאך, וגם מפני אוהביך הישמר
 (יד) אוהב נאמן מבטח עוז, מוצאו מצא מטמון
 (טו) רע תמים אין כערכו, ולא יישקל כסף מחירו
 (טז) אוהב נאמן לנפש מרפא, לנפש ירא ה' ימצאהו
 (יז) ירא ה' נאמן באהבתו, וכמוהו כן רעיו

[שית למוסר לבך]

(יח) בני הטמנוע למוסר, ושבעת חכמה כי זקנת
 (יט) והיית כחורש וכזורע, ותקצור תבואתה בעתו
 (כ) מעט מזער תעמול בעבודה, ומהרה תתענג מפריה

(כא) מרה היא לאיש בער, ולב כסיל לא ישגה בה
 (כב) כאבן תכבד עליו, ולא יאחר להשליכה
 (כג) כי כשמה כן היא, רק מעטים יודעיה
 (כד) לכן בני הקשב לאמרי, ואל תבוז לעצתי
 (כה) תן רגלך בנחושתי, וצווארך בעולה
 (כו) הטה שכמך לסבלותה, ומוסרותיה אל תנתק
 (כז) בכל נפשך חבקה, ואשר באורחותיה לבך
 (כח) דרוש וחקור נתיבותיה ותמצא לך, וכי מצאתה ואל תעזבנה
 (כט) כי באחרית תמצא מרגוע, ותחת עמל חדווה תיולד
 (ל) כבליה יהיו לך מגן, וחבליה מעטה תהילה
 (לא) לבושיה פארי זהב, וזיקיה פארי שהם
 (לב) בגדי חופש תלבישך, ועל ראשך כלילת יופי
 (לג) לכן אם ללקח נכספת, הטה לבבך אליה ותחכם
 (לד) כי תקשיב תערים, וכי תטה אוזן תשכיל
 (לה) התחבר עם חברת ישישים, ואל כל נבון הטה לבך
 (לו) השתעשע תמיד בתורת אלוה, והאזן למשלי נבונים
 (לז) חזית איש תבונות - שחר פניו, ופקוד נווהו יום יום
 (לח) הגה תמיד בחוקות ה', ושמור בכל עת מצוותיו
 (לט) והוא יאמץ לבך וישכילך כאשר חפצת

פרק ז

[סור מרע]

(א) סור מרע, ורעה לא תקרב אליך
 (ב) סטה מאוון, ועוון ירחק ממך
 (ג) בני אל תזרע שדה אוון, פן תקצור עמל שבעתים
 (ד) אל תבקש משרה מה', ושלטון אל תבקש ממלך
 (ה) לפני אלוהים אל תצטדק, ולפני מלך אל תתחכם
 (ו) אל תתנשא לשפוט, כי חסרת כוח לעצור עוול
 (ז) פן תהדר פני גדול, ומשפטיך סלף
 (ח) הישמר מחטוא בהמון קרת, ועם שונים אל תתערב
 (ט) למה תיכפל אשמתך, אם גם מאחת לא תנקה
 (י) אל תאמר ארצה לה' בזבח, ועל פשעי יריח מנחה
 (יא) בתפילתך אל ירך לבך, ולא תחדל מעשות צדקה
 (יב) אל מר נפש לא תלעג, כי יש משפיל ומרים
 (יג) לא תחרוש על רעך רעה, ולא תשקר בעמיתך
 (יד) נצור לשונך מכחש, כי מוקש הוא לך
 (טו) במושב זקנים אל תרבה שיח, וברוב דברים לא תלאה אלוהיך
 (טז) אל תקוץ בעמל ידיך, כי עבודת השדה עבודת אלוהים היא
 (יז) עם נעלמים לא תשב, כי לפתח חטאת רבץ
 (יח) מאוד מאוד השפל נפשך, כי אחרית אנוש עש ורימה

[נאמנות]

(ט) לא תחליף רעך במחיר, ולא תמיר אחיך בזהב אופיר
(כ) מאישה טובה ומשכלת אל תיפרד, כי יקר מכתם חינה
(כא) עבד נאמן אל תלחץ, ולא תונה שכיר הנותן לך כוחו
(כב) אהוב עבדך כמוך, ואל תמנע רגעי חופש ממנו
(כג) שים עינך על בהמתך, וכי תעבוד בה שמרה
(כד) אם בנים לך - חנך אותם, ומנוער הטה שכמם לסבול
(כה) בנות לך - שמור נפשותן, ואל תיטיב להן פניך
(כו) תן בתך לבעל וטוב לך, אך לאיש משכיל השיאנה
(כז) מצאת אישה כנפשך אל תיפרד ממנה, ואם לא כלבבך היא, שעה ממנה וחדל
(כח) בכל לבבך כבד אביך, ואל תשכח את אשר חבלה ילדתך
(כט) זכור כי מהם נולדת, ומה תשיב גמול למו
(ל) ירא ה' בכל נפשך, והדרת פני כוהניו
(לא) כי תירא בוראך בכל לבבך, את משרתי ה' אל תעזוב, ותיתן חלקם למו כאשר צוית
(לב) ראשית פרייך אשם ותנופה, וקודשי ה' להם למנה
(לג) פרוש לעני כפיד, למען תבורך במשלח ידיך
(לד) הפק רצון לכל חי, ואף למתים תעשה חסד
(לה) הווה מנחם למורידי דמעה, ועם אבלים התאבל
(לו) אל יקשה בעיניך לפקוד חולה על ערשו, כי בגלל אלה תמצא חסד
(לז) בכל מעשיך זכור אחריתו, ולעד לא תחטא

פרק ח

[זהירות]

(א) עם תקיף ממך אל תתחרה, פן תיפול בידו
(ב) עם עשיר אל תריב, כי תקל במשקלו
(ג) הרוגי זהב עצמו מספר, וגם לב נדיבים יטה
(ד) בפושק שפתים אל תתגר, כי תרבה פחם לגחליו
(ה) את נעווה לב אל תשחק, כי גם באבותיך ישים תהילה
(ו) שב מחטאיו אל תזכור עווננו, כי חטאים כולנו
(ז) אל תלעג לזקן, כי נזקין גם אנחנו
(ח) במות אויבך אל תשמח, כי בני מוות כולנו
(ט) בדברי נבונים אל תקוץ, שים אמריהם בלבבך
(י) כי מהם תיקח לקח, להתייצב לפני גדולים
(יא) מאמרי ישישים אל תסור, כי גם הם לחקר אבותם יכוננו
(יב) קח לקח מפיהם, לתת מענה בעתו
(יג) אל תפיח גחלת עוול, פן תיכווה באש עוולתו
(יד) את איש תעלולים בל תתגר, כי יסלף דברי פיך
(טו) את תקיף ממך לא תלווה, וכי הלוויתו - יהי כאובד בעיניך
(טז) אל תערוב לרעך מעל להונך, וכי ערבת - שלם
(יז) אל תדון עם השופט, כי כחפצו יטה המשפט

יח) אל תהי חבר לאיש משחית, כי למשא יהיה לך
יט) הוא יעשה כחפצו, ואתה בזדון לבו תיספה
כ) את בעל אף אל תתעשק, ואל תלך בדרך אתו
כא) כי הרצח כאפס בעיניו, ובאין מושיע יהרגך
כב) עם פתי אל תתייעץ, כי לחשות בל ידע
כג) העלם מזר סודך, אולי נכלים בלבבו
כד) לבך לאחר אל תגל, פן רעה יגמלך

פרק ט

[על הנשים]

א) אל תקנא את אשת חיקך, פן תאלפה דבר לבושתך
ב) אל תגלה לבבך אליה, פן תכבד ידה עליך
ג) הרחק רגליך מאישה זונה, פן תלכד במצודתה
ד) אל תאזין לקול משוררת, פן תדיחך בנכליה
ה) אל תתבונן אל בתולה, פן ישט לבבך אחריה
ו) אל תיתן לקדשות נפשך, כי תבזונה מהר חילך
ז) אל תארום אל כל פינה, ואל תשוטט בחוצות גלמודות
ח) העלם עינך מאשת חן, ואל תביט ליופי זרה
ט) כי יפת תואר הפילה רבים, ואהבתה כאש צרבת
י) שאול ואבדון שבת את אשת איש, וחבק חיק נכריה
יא) אל תשתה ואל תשכר עמה, פן תצוד נפשך ותרד שחת

[על הידידות]

יב) אוהב ישן מפני חדש אל תוציא, כי החדש לא יערכנו
יג) אוהב מקרוב כיון חדש לא יערב לנפש, עד כי נושן
יד) אל תקנא בעוול כי יגדל, כי לא תדע אחריתו
טו) אל יהי חלקך עם פועלי אוון, כי עד תפתה לא ישובון
טז) לך מנגד לשליט בנפשך, ואימת מות לא תבעתך
יז) וכי קרבת אליו הישמר מאשם, כי בטרם תדע נגזרת
יח) ודע כי רשת פרושה לרגליך, ועל שבכה תתהלך
יט) חקור רעך בכל חילך, וכי תבקש עצה עם נבון היוועץ
כ) עם נבונים תהי שיחתך, וכל שעשועיך בתורת אלוה
כא) אוכלי שולחנך יהיו אנשי יושר, ויראת ה' כל תהלתך

פרק י

[גאוות המושל]

א) לפי מעשהו יהולל חרש, ומשל חכם לפי אמריו
ב) בפשע שפתים מחיתת קריה, ונמהר בשפתיו ישנא

(ג) משל חכם יורה עמו, וממלכת נבון נכונה
 (ד) כמושל כן שוטריו, וכראשי עיר כן יושביה
 (ה) מלך חסר תבונות - אבדן עמו, וקרית חכם רבתי עם
 (ו) ממשלת ארץ ביד אלוהים, ומושל חכם מתת שדי
 (ז) בדבר ה' יצליח איש, ומהודו יאצל לאנשי מדע
 (ח) אל תתאנף באיש אשר חטא לך, ואל תהי נבהל לנקמה
 (ט) נתעב הרהב בעיני אלוהים ואדם, ובעיני שניהם לעוול יחשב
 (י) באון בעושק ובהון שקר, תיסוב המשרה מגוי אל גוי
 (יא) אין נמאס מאוהב בצע, כי גם את נפשו ימכור
 (יב) ימי עריץ לא יארכו, אם ממושך מחלהו עמל יעמל הרופא
 (יג) וכי יקצר ימי חוליו, הנה ימשול היום ומחר מת
 (יד) לכן במה יתגאה האדם, והוא עפר ואפר
 (טו) כמעט תצא רוחו, ירום תולעים ויבאש
 (טז) ראשית גאון מרד באלוהים, וסור אדם מיוצרו
 (יז) ראשית גאה עוון ופשע, וכל באיה יזרו עמל ואון
 (יח) לכן יעשה בהם ה' שפטים נוראים, ויכחידם לנצח

(יט) כי בגאות עריצים יורידם מכיסאם, ויקים ענווים תחתם
 (כ) ברהב גויים ישרש שורשם, ויקים נדכאים תחתם
 (כא) ארצות גויים יהפוך למשואה, וישחיתם עד היסוד בהן
 (כב) תמו ניצתו, עד כי הכרית מארץ זכרם
 (כג) כי גאה וגאון שנא אל, אף כי חמת ילוד אישה
 (כד) מטע איתן בארץ הירא את דבר ה', ואוהביו מטעי שעשועים
 (כה) זרע רע בארץ, הממרה את פי ה'
 (כו) ראש אחים יכבד מאחיו, וירא ה' יכבד ממנו
 (כז) ביראת ה' הממלכה נכונה, ובגאווה ובוז תיהרס
 (כח) תפארת עשיר ורש נשא ושפל יראת ה'
 (כט) בוז לדל צדיק וכבוד לעשיר רשע, תועבה הם גם שניהם
 (ל) נגידי שרים ומלכים נכבדים בעיני אדם, וירא ה' עולה על כולם
 (לא) עבד משכיל ימשול בבן חופש, וכל חכם לב לא ינאץ קחת לקח
 (לב) בעובדך עבודתך אל תתחכם יותר, ובעת מחסור אל תתרומם
 (לג) כי טוב עמל ומצליח, ממתגאה וחסר לחם
 (לד) בני אשר בדרך ענוה לבך, וכבדה כפי ערכה
 (לה) מעל בנפשו מי יצדיקנו, ובוזה נפשו מי יכבדנו
 (לו) כבוד מסכן חכמתו, וכבוד עשיר עשרו
 (לז) נאווה חכמה לדל, אף כי לעשיר
 (לח) ועשיר בל יכבד בעשרו, מי יכבדהו בעניו

פרק יא

[גלגל חוזר בעולם]

(א) חכמת מסכן תרוממנו, להושיבו עם נגידים
 (ב) אל תהלל איש על יופיו, ואל תבוז איש על מראהו
 (ג) הן עוף מִצֵּעַר הדבורה, ופרייה מלא מִתֵּן
 (ד) בהזר לבושך אל תתפאר, ובכבודך אל תתהלל
 (ה) הלא נפלאים מעשי אלוהים, וכבוד ה' הסתר דבר
 (ו) נגידים עדי ארץ הושפלו, וראש לא ידעת נשא נזר
 (ז) נכבדי ארץ ירדו מטה, ומלכים אדירים בידי זרים נפלו
 (ח) אל תרשיע בטרם חקרת, דרוש היטב ואחרי כן תשפוט
 (ט) טרם שמעת אל תענה, ואל תפריע איש מכלכל דבריו
 (י) בריב לא לך אל תתערב, ועם שופטי עוול לא תשב
 (יא) בני אל תשגה בדברים שונים כי אם עשרת לא ישרת ואם עמלת לא גדלת כי תנוס לא תמלט
 (יב) רבים יגעים ועמלים, וכל עמלם אך למחסור
 (יג) ורבים עטופי לב באין עוזר וכוח אין, עד כי דלו מאוד
 (יד) וה' יופיע ממרום עלימו, וממצוקותיהם יחלצם
 (טו) בשפלותם ירים ראשם, וכל רואיהם יתפלאו
 (טז) הטוב והרע, החיים והמוות, העושר והעוני, מיד ה' המה
 (יז) ממנו חכמה ודעת, עצה ותושיה, חן חסד ושכל טוב
 (יח) דרכי כסילים אך משגה, ואפל ואוהבי חמס יזקינו בו
 (יט) אלוהים יצפון לישרים תושייה, וחסדו לא ימוש מהם לנצח
 (כ) יש עמל ורעב ויעשר, וזה חלקו מכל עמלו
 (כא) וכי יאמר עתה אשקוט, ואראה טוב בכל עמלי
 (כב) לא ידע כי יבוא יומו, ויעזוב לאחרים חילו
 (כג) בני על משמרתך עמוד, ועד זקנה בל תניחנה
 (כד) אל תפן לדרכי נפתלים, בטח בה' ועשה מעשך, כי לא ייפלא ממנו להעשיר דל
 (כה) ברכת ה' על יראיו, ובעוד לילה תציץ תפריח
 (כו) אל תאמר מה בצע כי אייחל, ומה יתרון בכל עמלי
 (כז) וגם אל תאמר רב לי, איככה אחסר
 (כח) בטוב לך זכור הרע, ובצר לך זכור הטוב
 (כט) כי גם במוות ישלם ה' לאיש כמעשהו
 (ל) רוגז רגע תשכיה עונג רב, ובמות אנוש נודע חיהו
 (לא) לכן אל תאשר איש בטרם קיצו, ושיחו בבניו ייודע
 (לב) לא תלין כל זר בביתך, כי לב נוכל מלא תככים
 (לג) כעית נאסף בכלוב, כן לב נוכל לצוד נפשך אך יארום
 (לד) כמרגל יתור מעשיך את הטוב יהפוך לרע, ובכל תושייה ישם תהילה
 (לז) ניצוץ נופח יעלה מדורה, ולב עיקש יארום לדם
 (לח) העלה מעליו כי לצלע נכון, ולחרפת עולם ישימך
 (לה) השכן זר בביתך וכל יד עמל תבואך, גם מכל אשר לך יסחך

[שונאים ואוהבים]

- (א) כי תגמל חסד, דע את אשר לפניך, וברכה תהיה לך
 (ב) עשה חסד עם תמימי לב ותהי משכורתך שלמה, ואם לא מהם, מאת ה' תבואך
 (ג) מחזיק ברשעתו לא יצליח, וכן קופץ מאביון ידו
 (ד) פתח ידך לישרי לב, ולחוטא לא תעזור
 (ה) היטיבה לדכאי רוח, ומיעומי ה' חשוך ידך
 (ו) למה תיתן לרשע לחמד, כי תסעדנו להגדיל עליך עקב, ולגמול טובתך יגמלך רע כפלים
 (ז) ה' יתעב כל פועלי אוון, וביום נקם ישיב גמולם בראשם
 (ח) לכן היטיבה לטובים, והסתר פניך מרשעים
 (ט) בימי אושר לא יינכר האוהב, ובימי עוני לא יתנכר האויב
 (י) אושר אדם רוגז שונאו, וביום רעה גם האוהב ייפרד
 (יא) הישמר משונאי נפשך, כי כברזל יעלה חלאה כן השונא מעלה אף
 (יב) גם כי ידכא ישוח לפניך, שמור נפשך ואל תבטח
 (יג) כראי מלוטש תהיה לו, אשר הוסר החלאה מעליו
 (יד) אל תמשכהו אחריך פן יהדפך ויקום תחתך, ואל תושיבהו לימינך, פן יבקש גם כיסאך
 (טו) למה תזכור יושר עצתי, עת כי תנחם באחריתך
 (טז) מי ירחם על המנחש כי יינשך, ועל הקרב אל פראי יער כי ייטרף
 (יז) כן הולך אחרי פושעים, לא ינקה מפשעם
 (יח) כל עוד תעמוד יעמוד אתך, ומוט רגליך איננו
 (יט) נופת תיטופנה שפתותיו, ובקרבו מתנכל להשחיתך
 (כ) עיניו תרדנה דמעה, וכי מצאה ידו לא ירוה דמך
 (כא) כי יקרך אסון יקדם ראשון פניך כעוזר, ותחת עזר - ישופך עקב
 (כב) יניד ראשו ויספק כפיו, יפטיר בשפה וישנה פניו

[עשיר ועני]

- (א) אוהז בזפת מטנף ידו, ומתחבר לגבה לב - יאחז דרכו
 (ב) אל תתרע את נגיד ועשיר, כי תעמוס עול לא תכיל על שכמך
 (ג) מה לסיר חרש את הנחושת? כי נפגשו, זה ישבור וזה יישבר
 (ד) עשיר יעוול ועוד ינבל, ועני יעונה ועוד יחלה
 (ה) מדי תסכון לו יקרבה, וכי מטה ידך ירחיקך
 (ו) אם יש לך יאכל אתך עד כלותך, ועבודה לא יעבוד
 (ז) בבקשו דבר יחליק לשונו לפתותך, וכל טוב יבטיחך, ובשפת חלקות יאמר לך האוכל עבדך
 (ח) גם פעמים ושלוש למשתהו תקרא, ומרוב מטעמיו תתבושש
 (ט) אחרי כן תתרושש, והוא ילעג לך

(י) מדי ראותו פניך יעזבך, ויניד ראשו לך
 (יא) לכן הישמר פן תשגה ברעיוני לבך, ובכסלתך תלכד
 (יב) כי יקריבך מושל אל תיבהל ללכת אחריו, כי כל עוד תמאן דרוש ידרשך
 (יג) אל תחפוז לדבוק בו, פן אחור יסיגך, גם אל תרחק ממנו פן תשכח
 (יד) אל תיגע לדבר אליו, ועל רוב דבריו אל תבטח, כי למען נסותך ולתור לבבך ימתיק שפתיו
 (טו) בלי חמלה יחל דברו, ותחת חלקלקות שפטים וכלא
 (טז) הסכת ושמע כל דבריו כי בנפשך הוא

(יז) כל מין ידבק בו במינו, ובן אדם ברעהו
 (יח) כחיה לחיה, כן האדם לאדם
 (יט) אך כחברת זאב עם כבש, כן חברת צדיק עם רשע
 (כ) כשלום שחל עם כלב, כן שלום עשיר עם רש
 (כא) כטרף אריה פראי מדבר, כן הדל מרעה לעשיר
 (כב) כַּנְשָׂא מואס בשפל, כן העשיר בדל
 (כג) במוט העשיר רעו יקימנהו, ובנפול העני רעו יכפישנהו
 (כד) עשיר כושל רבים מושיעיו, חוטא בשפתיו עוד יכחשו לו
 (כה) רש כושל רבים מריביו, נכבדות ידבר ומקשיב אין
 (כו) עשיר ידבר - כל פה יחשה, ועד מרום יישאו שיחו
 (כז) עני ידבר יאמרו מי זה, וחוטא במבטא ילבט
 (כח) עושר בלא עושק אך טוב, וריש בפי רשעה רק רע
 (כט) תואר אדם יתאר לבבו, אם טוב ואם רע
 (ל) לב שמח ייטיב פנים, והגיונותיו תוצאות משלים

פרק יד

[מוות וחיים]

(א) אשרי הגבר לא ייכשל בלשונו, ולבבו לא ייחת מפשעיו
 (ב) אשרי אדם לא ירשיענו רוחו, וְכִסְלוֹ לא יָקוּט
 (ג) לא נאווה לכילי עושר, והון לרע עין
 (ד) מרבה הונו לחסר נפשו, יאסוף לזרים מאבדי חילו
 (ה) עוֹכֵר נִפְשׁוֹ אֵיךְ יִיטִיב לְזוּלָתוֹ, אִם גַּם בְּמִלְאֵת סִפְקוֹ יֵצֵר לוֹ
 (ו) מחסר מטובה נפשו רע ירוע, ורעתו אל חיקו תשוב
 (ז) גם כי ייטיב לבו בל עמו, ובאחריתו יכיר איוולתו
 (ח) רע עין פניו נזעפים, עיניו שחוחות, ובוז יבוז לכל אדם
 (ט) בוצע בצע לא תשבע עינו, ורשעתו תשלח רזון בנפשו
 (י) רע עין בחלה נפשו בלחמו, וגם על שולחנו ירעב
 (יא) בני אם יש לך היטב לך, וגם לעליון שלם נדריך
 (יב) זכר כי המוותה לא תאחר, ואין לך ברית את מוות
 (יג) לכן היטיבה לאחריך בטרם תמות, ומשוך חסדך כפי מסת ירך
 (יד) וגם אל תמנע מטובה נפשך בעתו, למה תטמון ירך מהשיג חלקך
 (טו) הלא תעזוב לאחרים חילך, ויגיעת כפיך ליורשים

טז) קבוץ ופזור והישר דרכך, כי אם לקבר תובל אכלת דרך
יז) כל בשר כבגד יבלה, כן היה וכן יהיה, ומיד שאול אין מציל
יח) כעלים בעץ רענן אלה נובלים ואלה יציצו, כן תולדות בני אדם, אלה מתים ואלה
נולדים
יט) כל מעשה כליון בלה יבלה, וגם עושהו כלה יכלה

[החכמה ותלמידיה]

כ) אשרי איש יהגה בחכמה ובמוסר, ותורת ה' על שפתיו
כא) מתבונן ומשכיל בכל דרכיה, וכל סודותיה יחקור
כב) כאורב יארב לעקבותיה, מציץ בחלוני ביתה, ושוקד על דלתותיה
כג) נוטה אוהלו קרוב לזבולה, ובסביבותיה יקים סוכתו
כד) הוא ישכון במעון ישרים, ואת בניו ישכן בצל קורתה
כה) לא יכנו שרב ושמש, ומשכן כבוד תהי מנוחתו

פרק טו

א) ירא ה' יעשה זאת, ונוצץ עדותיו ישיגנה
ב) כאם בנחת תקדמנו, וכאשת נעורים תאספה
ג) תשביעהו לחם חכמה, ומי תבונה תשקהו
ד) תחזיקהו לנצח ויעמוד, ישען עליה ולא ימוט
ה) על כל רעיו תרוממנו, ובקהל עם תפתח פיהו
ו) תעטרהו שמחה וגיל, ושם עולם תנחילהו
ז) לב אוויל לא יבין דרכה, ועין חוטא לא תשורנה
ח) רחוקה היא מאנשי רהב, ושטי כזב לא ישעו לה
ט) לא נאווה לנבל שפת תהילה, כי לא נתנה לו מאת אלוהים
י) כי התהילה תבואת חכמה, וה' הטא אליה חסד

[החטא ועונשו]

יא) אל תאמר ה' הסיר חסדו ממנו ונכשלתי, למה עשית את אשר שנא ה'
יב) ואל תאמר ה' הכשילני, כי לא יחפוץ ה' בעוול
יג) הלא שונא תהפוכות הוא, וכל יראיו יקוצון בהם
יד) אלוהים ברא את האדם מראש, ויתנהו ביד יצרו
טו) אם תאבה תצור עדותיו, ואת הישר בעיניו תעשה
טז) אש ומים נתן לפניך, שלח ידך אל אשר תשלח
יז) החיים והמוות ערוכים לפניך, את אשר תבחר יינתן לך
יח) כי גדול ה' ורב כוח, לתבונתו אין חקר ועיניו על כל
יט) עיני ה' אל יראיו, וכל מעשי אדם נגלו לפניו
כ) לא פקד על האדם לחטוא, ורשיון לא נתן לעוול

פרק טז

[האלוהים רואה מעשי האדם]

(א) אל תבקש המון בנים ריקים ואל תתפאר במ, כי רבו אם נלוזים הם, ויראת ה' אין
(ב) אל תאמין בחייהם, ואל תבטח על רובם
(ג) טוב בן אחד ותמים, מאלף בנים מרעים
(ד) וטוב הולך ערירי, מרוב בנים משחיתים
(ה) כי ביד חכם אחד נושבה קריה, ותרבות חטאים נכרתה
(ו) כהנה רבות ראתה עיני, ועוד רבות שמעה אוזני
(ז) אש ה' בער בעדתם, ומחמת שדי גויים נצמתו
(ח) לא נשא פנים לקהל רפאים, אשר בזדון רוחם מרדו בו
(ט) לא חמל על שונאי לוט, וישחיתם על רהבם
(י) ולא חס על גוי נבל, אשר בפשעם התגאו
(יא) הלא שישים ריבוא רגלי, על מרדם נכרתו
(יב) פעם נוגעו ופעם רוחמו, פעם הוכו ופעם נרפאו, וימלטו בחסדו, ואיך ימלט אחד במריו
(יג) הן רחמים ורוגז עמו, נושא חטא ופוקד עוון
(יד) כרוב חסדו כן תגרתו, ישלם לאיש כמעשהו
(טו) לא ימלט רשע בחמסו, ותקוות צדיק לא תאחר
(טז) לבו יחיל לחסד אלוה, כי פועל איש ישלם לו
(יז) אל תאמר מפני ה' אסתר, האם יזכרני ברום שחקיו
(יח) בהמון צבאיו לאפס נחשבת, וביצוריו אין מספר לאין דמיתי
(יט) הן השמים ושמי השמים יתרופו מגערות, וים ויבשת מפניו יתגעשו
(כ) הרים וגבעות ומוסדי ארץ מתחוללים באפו, ועיני בני אדם יראו ולא יבינו
(כא) רוח אנוש לא יכיל עצתו ונסתרה דרכו לעיניו, כסער לא שזפתו עין
(כב) מי יגיד לנו משפטו, ומי יבין עצתו
(כג) כי משטרו רחוק ממנו, ורק באחריתו יודע תכליתו
(כד) לב ענו ישכיל ויבין, ולב נבוב יתעה במבוכה
(כה) לכן בני קח לקח, ושים אמרי בלבבך
(כו) כי לקח מוסר הודעתך, אילפתיך עצה ודעת
(כז) כל יצורי שדי בחכמה נוסדו, ולכל אחד חלק חלקו מיום היווסדו
(כח) לעד לעולם שפר תוארם, ואיש על משמרתו עומד מדור לדור
(כט) איש באחיו לא יפגעו, ישלים חוקו ולא יעבור
(ל) ויבט עלי תבל ארצו, וימלאנה כל טוב, אין ספרות למו
(לא) וייצר כל נפש חיה מעפר, וכולם אל עפרם ישובון

פרק יז

[האלוהים ברא את האדם]

(א) וגם את האדם ברא אלוהים מעפר, ואל עפר ישיבנו
(ב) צבא חלק לו עלי ארץ, ובכל יקום הקים ממשלתו
(ג) בדמותו בצלמו בראו, ויאמץ בכוח זרועו
(ד) מוראו נתן על כל בשר, ובחיות ובעופות המשילהו
(ה) שכל ולשון חלק למו, עין ואוזן ולב להשכיל

(ו) חכמה ותבונה הנחילים, להבדיל בין טוב לרע
 (ז) עין חכמתו נטע בלבבם, להראותם תפארת מלאכתו
 (ח) חוק ומשפט נתן להם, להתהלך בארץ החיים
 (ט) ברית עולם כרת להם, ויודיעם חוקותיו ומשפטיו
 (י) עין בעין ראו תפארתו, ודברת קודשו אוזניהם שמעו
 (יא) הישמרו לכם פן תחטאו, ושפטתם צדק בין איש ובין רעהו
 (יב) לא יגרע עיניו מדרכם, וכל תעלומה לו נודעה
 (יג) לכל לאומים הקים משל, ועל ישראל הוא שם ממשלתו
 (יד) כשמש נגלו לו אורחותם, ועפעפיו יבחנו כל מעשיהם
 (טו) גם רעתם גם אשמתם לו נגלו
 (טז) צדקת אנוש כחותם ישמור, ופועל טוב כבבת עין
 (יז) כעת יתעורר ליום שילומים, וישיב גמול על ראש וראש
 (יח) קווי ה' יחליפו כוח, ולפשעים ייתן יד להתנחם

[על התשובה]

(יט) לכן שובו אל ה' וסורו מרע, חלו פניו ואל תמרודו
 (כ) שובו אל ה' ושובו מאוון, וכל עולתה שקץ תשקצו
 (כא) בשאול מי יודה חסדי ה', אך נשמת חיים תשבחהו
 (כב) שוכני דומה ידמו כלא היו, ותהילת ה' בפי חיים ושלמים
 (כג) מה גדלו חסדי ה', מה גדלו רחמיו לשבים אליו
 (כד) לא נתן הכל בידי בן אדם, כי הוא בן חלוף
 (כה) מה בהיר משמש וכלה יכלה, אף כי יצר אנוש רמה, והוא רק רע
 (כו) גובהי שמים יחקור גבר, והוא אך עפר ואפר

פרק יח

[מה אנוש כי יפעל]

(א) כל יצורי תבל מיד אל עולם נבראו, ורק הוא לבדו צדיק בכל דרכיו
 (ב) אי זה פה יספר עלילותיו, ומי יחקור פלאי מעשיו
 (ג) גבורת אלוהי מי יודיע, ומי יספר רוב רחמיו
 (ד) מי יוסף עלימו ומי יגרע מהם, וחקר פלאיו מי ימצא
 (ה) אדם כי כלה לחקור כמעט החל, וכי יחדל באפלה ימשש
 (ו) מה אנוש כי יסכון, וכי יפעל מה יעשה, אם טוב ואם רע
 (ז) אם מספר שנותיו מאה מה הוא, ומי יודע קצו אין אחד
 (ח) אלף שנים כנטף בים המה, וכגרגיר בחול נחשבו, לעומת חיי עולמים
 (ט) על כן יאריך ה' אפו, וייתן רחמיו על כל מעשיו
 (י) בידעו יצרם הרע הרבה, והגדיל רחמיו עלימו
 (יא) חסד אדם רק על רעו, וחסדי ה' על כל בשר
 (יב) מי כמוהו מוכיח ומייסר, מורה ומכלכל כרועה עדרו
 (יג) חנון הוא למבקשי לקח, ורחום לשמרי מצוותיו
 (יד) בני היטבת לאחריך, אל תמרר נפשו ואל תענהו קשות
 (טו) כי כצינת טל עלי חרב, כן אומר רך עלי מתן

(טז) מתק שפה טוב ממתן, ואיש לבב בשתייהם יודע
(יז) בן מביש ידבר עתק, ומתת רע עין כליון עיניים

(יח) בטרם תלמד - למד; ובטרם תרפא - הרפא
(יט) היווכח בטרם תוכיח, וביום פקודה תפקד
(כ) בטרם חולית הזהר, ובעת עוון הבדל מאוון
(כא) אל תאחר לשלם נדריך, למה תתמהמה עד כי חבלי שאול יקדמוך
(כב) הכן לבבך בטרם נדרת, ואל תנסה את ה' אלוהיך
(כג) זכור אף ה' בטרם תמות, ואת יום נקם כי יסתיר פניו ממך
(כד) שבעת לחם - זכור הרעב, שבעת עושר - זכור העוני
(כה) מבוקר לערב יתהפכו עתיך, כי ה' יחיש מעשהו
(כו) לב חכם מפחד תמיד, ובימי עוון ישמר מאוון, ולבל כסיל מתעבר ובוטח
(כז) לב נכון אוהב חכמה, ומוסר מוצאם יקנה תהילה
(כח) פי חכם יורה דעת, ובנפש חפצה יביע לקח
(כט) שים מעצור לרוחך, ובמאוויי לבבך אל תלך
(ל) הולך ביצר לבבו, שונאיו יריעו עליו, אף כי קנא יקנאו בו
(לא) אל תתענג במעדנים, ואל תחמוד חברת זוללים
(לב) למה תיוורש בתענוגי משתה, ותיקה בנשך כי אפס כספך, ומשחית נפשך תקרא

פרק יט

[שמור לשונך]

(א) פועל סובא לא יעשר, ובז למצער הולך ורש
(ב) ביין ונשים נבונים נסכלו, ורועי זונות הלכו שולל
(ג) רימה ותולעה מנת חלקם, ויבשו עצמותיהם למשל ולשנינה
(ד) נמהר להאמין הסתר תבונה, וחוטא יחטיא את בשרו
(ה) אוהב חמס ישחית נפשו, וסר מתענוג כבוד יעטרהו
(ו) שומר פיו ולשונו, גם עם קשה לב יתרועע, ועוצר במלים שומר מצרות נפשו
(ז) שמועה שמעת אל תפיץ חוצה, ולא ייתן איש בך דופי
(ח) גם לאוהב וגם לשונא אל תגלה, אם לא תמעל ביושר לבך
(ט) כי אוזן קשבת תשמור הקול, והשנאה לא תאחר
(י) שמעת דיבה - קוברה בבטנך, ואל תירא כי לא תבקע
(יא) הולך רכיל תציקהו בטנו, כעול פורץ רחם אמו
(יב) שמועה בלב סכל, כחץ תקוע בירך
(יג) דבר אל רעך אולי לא שגה, ואם שגה לבל ישנה
(יד) הזהר עמיתך לבל ירגל, ואם ריגל לבל יוסיף

(טו) העד באחיד לבל יאמין לכל דבר, כי טופלי שקר עֲצֵמו מספר
(טז) גם יש בוטא לתומו ועוולה אין בלבבו, כי מי לא חטא בשפתיו
(יז) לכן היזהר בטרם תגער, אז תתום ותשמור מצוות ה'
(יח) כי תחילת חכמה שמור מצוותיו, והיא אהובה מאת ה'
(יט) אין במרמה חכמה, ואין בנבלים תבונה

(כ) אך זרות ותהפוכות המה, ובלב גלוז לא תשכן חכמה
 (כא) טוב מעט חכמה ביראת ה', מרוב דעת ויראה אין
 (כב) יש עורמה מלאה מרמה, ויש משפט שהוא משפח
 (כג) גם יש שופט בלי עוון והוא נבון
 (כד) יש ערום יכוף ראשו ופניו זועפים, וקרבו מלא תככים
 (כה) שחה לעפר נפשו והוא כחרש, ואם לא נשמרת יעבור עליך להשחיתך
 (כו) באפס כוח יעלים רשעתו, וכי יבוא עתו עקב יעקבך
 (כז) משפט אדם תואר פניו, ונבון בתוארו וידע
 (כח) גם בלבושו בשחקו ובמהלכו, יגבר גבר

פרק כ

[על השתיקה]

(א) מוכיח בלא עתו לא טוב לו, החריש חכם יחשב
 (ב) טוב תוכחת מגולה משנאה נסתרה, ומודה ועוזב ירוחם
 (ג) שופט מעוול במשפט, כשומר בתולה ומחללה
 (ד) אוויל מחריש חכם יחשב, ואוויל שפתיים ילבט
 (ה) יש מחשה כי אין מענה, ויש מחשה כי עת לחשות
 (ו) חכם יחריש עד בא עתו, ולץ נמהר לא יתאפק
 (ז) פושק שפתיו מחתת רעיו, ומרים נפשו ישבע קלון
 (ח) דרך רשעים צלחה, ובמלאה ספקם יספו
 (ט) יש מפזר ותגמול אין, ויש מפזר ותגמול כפליים
 (י) יש שח עיניים ויורם, ויש רום עיניים וישח
 (יא) עת קנות במעט מזער, ועת ישלם שבעתים
 (יב) חכם במתק שפתיו ירצה, ושפתי כסיל גועל נפש
 (יג) מתת כסיל לא יסכן, כי לגמול שבעתים תשאף עינו
 (יד) במתן מצער גער יגער, וכקורא בשוק פיהו יפער
 (טו) היום נושה ומחר נוגש, זה דרך גלוז ועיקש
 (טז) רע רע יצעק פתי, חסרתי רעים הרביתי טובה ותגמול אין, גם אוכלי לחמי ילעיגו לי
 (יז) אך יום יום ילעיגו לו, כי מפזר בלי השכל, כלא מפזר מעוני
 (יח) וטוב לנפול מרום קורה מנפול ביד לשונו, כי פתע ייפול
 (יט) איש חסר חן כדבר בלא עתו, אשר בפי אווילים ימצא
 (כ) גם כי נגידים ידבר להבל נחשבו, כי לא בעתו ידבר
 (כא) יש רשע מחזיק בתומתו, כי לא הציקתו רוחו
 (כב) ויש טורף נפשו על עקב בושתי, למצוא חן בעיני כסילים
 (כג) מבטיח טובה לרעהו מפני בושתי, יקנה שונא על לא דבר
 (כד) תבואת כזב בוז וקלון, ורק בפי אוויל ימצא
 (כה) טוב גנב ממפיח כזב, ורגלי שניהם לרע ירצו
 (כו) דובר שקר מרים קלון, וקלוננו לא יסור ממנו עד עולם
 (כז) לשון חכם תרוממהו, ולפני נגידים תנחהו
 (כח) עובד אדמתו יצבור עורמה, ונכבד בין נגידים כי ישמר מפשע
 (כט) שוחד ואשכר יעוורו פקחים, כי רסן בפיהם להטות משפט

ל) חכמה נסתרה ואוצר טמון, לא יועילו גם שניהם
לא) טוב אוויל מכסה איוולתו, מחכם חכמתו

פרק כא

א) חטאת בני, חדל, ובקש רחמים על פשעיך
ב) סור מרע כמפני פתן, למה תינשך כי תפגענו
ג) שן העוון כשן הלבאי, כל הקרב ימית נפשו
ד) חזה חטאה כחרב פיות, ואין מרפא למכתה
ה) מצה וריב ירוששו, ובית גאים ייסח ה'
ו) אנקת דל תקשיב אוזנו, ועברתו תחיש כסופה
ז) פורע מוסר הולך בדרך חטאים, ואוהב תוכחות ירא ה'
ח) איש שפתים ישמע מרחוק, ואיש תבונות יראה כי ייכשל
ט) בונה ביתו בהון אחרים, כונס אבנים להקים קברו
י) להקת פשעים כנעורת פשתה, בהריחה אש תאוכל
יא) על רצפת שיש יתהלך רשע, ואחריתה שחת ואבדון
יב) נוצר תורה מושל ברוחו, ויראת ה' תבואת חכמה

[חכם ופתי]

יג) באין ערמה נדחה תושייה, אך יש עורמה מלאה מרמה
יד) אמרי חכם כפלג מים, ועצת שפתיו כמקור חיים
טו) לב כסיל כפרור נקוב, וכל לקח זוב יזוב
טז) לב חכם שומע חכמה ישבחנה, ועוד יוסיף
יז) ולב נבוב שומע חכמה ישליכנה, ולא יוסיף
יח) שחת פתי כנטל בדרך, ואמרי יושר מה נמרצו
יט) פי חכם יבקש בקהל, וכל איש יאזין ויקשיב
כ) וחכמת כסיל כבית הרוס, ועצת שפתיו נפתלה
כא) מוסר לאוויל, כסד לרגלו וככבל לימינו
כב) מוסר לחכם, כטבעת פז וכאצעדה על זרועו
כג) סכל ימלא שחוק פיהו, ונבון כמעט יפצה שפתיו
כד) רוץ ירוץ פתי אל בית רעהו
כה) וחכם כמעט ישקיף מתבושש
כו) פתי מציץ בחלון רעהו, וחכם בחוץ יעמוד
כז) כסיל מטה אוזנו אל דלת רעהו, ובעיני חכם איוולת היא וכלימה
כח) אנשי שפתיים הבל יהמיון, ונבון יפלס בפלס אמריו
כט) לב סכל בפיו, ופי נבון בלבבו
ל) רשע מקלל את המשחית את נפשו יקלל
לא) הולך רכיל משחית נפשו, ועל כל פנה יכסה קלון

פרק כב

- (א) איש נרפה כאבן, בגלל כל עובר ילעג למרימו
 (ב) איש עצל כאבן, בגלל צואה מרימו ינער ידיו
 (ג) כעס לאביו בן בער, ובת מבישה - לבושה נולדה
 (ד) בת משכלת סגולת בעלה, ובת סוררת תוגת יולדיה
 (ה) בת שובבה קלון אביה ובעלה, ומשניהם תשנא
 (ו) שיחה בלא עתה, כשיר בלב זעף, מוסר ולקח יפים בעתם
 (ז) בנים ישרים יכסו שפלות אבותם, ובנים שובבים יפשיטו תפארת אבותם

[הכסילים]

- (ח) מורה לב סכל, כמדביק גזרי חרש, וכמעורר נרדם משנתו
 (ט) מדבר אל פתי, כמדבר לאיש ישן, אחרי כלותך יאמר, מה זה מה זה
 (י) בכה למת כי חשך אורו, ובכה לבער כי חשך שכלו
 (יא) המעט דמעה על מת, יען כי מצא מנוח, והרבה דמעה על סכל, כי מותו מחייו נבחר
 (יב) אבל למת שבעת ימים, ואבל לסכל כל ימיו
 (יג) אל תרבה שיח עם סכל, ואל תתחבר עם איש בער
 (יד) פרעהו פן יכבד עולו עליך, ובתפילתו יטנפך
 (טו) היבדל מעליו ותנוח, ואיוולתו לא תכעיסך
 (טז) מה כבד מעופרת, בלתי איש אשר סכל שמו
 (יז) נקל נשוא נטל חול מלח וברזל, מנשוא אוויל באיוולתו
 (יח) כקיר במחברת עץ לא תמוט מזוועה, כן לב נבון יצור בל תמוט לעולם
 (יט) כטיח סיד עלי קיר, כן החכמה בלב מוצק
 (כ) כעמוד על הר תלול לא יתיצב לפני סער, כן לא יעמוד לפני פחד לב נמוג באיש בער

- (כא) מיץ עיניים מוציא דמעה, ומיץ לב מוציא הגיונות
 (כב) קולע אבן בציפורים ישיבן, ומכלים רעיו יפרידם
 (כג) שלוף חרב על רעך ותקוותך לא אבדה, הסכן נא עמו ושלם
 (כד) נוקשת באמרי פיך אל תירא, התרפס ורהב רעך
 (כה) כל מעוות לתקן, זולתי לעג וקלון גלות סוד ומרמה, כל אלה ירחיקו הרע לנצח
 (כו) היה נאמן לאחריך בימי עוניו, למען תגיל עמו בימי אושרו
 (כז) החזק בו בצר לו, וערבה לך שמחתו
 (כח) קיטור ועשן לפני להב, וריב ומצה לפני רצח
 (כט) למה תבוש לעמוד לימין אחריך, ולמה תסתיר ממנו פניך
 (ל) הלא אם יגמלך רע, כל שומעיו ירחקו ממנו

פרק כג

- (א) מי ייתן ואשים מנעול לפי וחותרם על שפתי, לבל אכשל בלשוני ואבדתי
 (ב) אלוהי אבי ואדון חיי, שמרה נפשי מיועצי רע לבל אוקש
 (ג) מי ייתן ואשמרה מחסום לרעיוני, ושבט מוסר ללבבי
 ולא אפול ביד מבקשי רעתי וילעיגו לי למען אווסר כי גברו פשעי
 (ד) אלוהי אבי ואדון חיי, פלטה נפשי מעיניים רמות, וגדל לבב הרחק ממני

ה) שמרני מכל תוחלת הבל ותאוות לב, למען אשמר פקודיך תמיד
ו) אל תבואני תאוות מעדנים וחמדת נשים, ואל תסגירני ביד מרעים
ז) שמעו בני לתורת, וכל נוצריה לא ייכשלו בלשונם
ח) אך פושעים ורהבים יווקשו בה, ותרבות כל פועלי אוון

[קללות]

ט) מנע פיך מאלה, ומשאת בה את שם אלוהיך
י) כשבט על גו עבד מעלה פצעים, כן נמהר לאלה מרבה פשעים
יא) נמהר לשבועה נמהר לפשוע, ואלה לא תמוש מאהלו
יב) מועל מעל חטאו ישא, מועל בזדון חטא כפליים
יג) נשבע לשווא לא ינקה, ונגע לא יסור מביתו
יד) זכר כי חטא מוות על שפתותיך לו תפקד מכל בית יעקב
טו) ירא ה' ישמר נפשו, ולא יתבוסס ביון חטאה
טז) לכן נצור פיך מאלה, כי מקורה חטא ופשע
יז) אם בין נגידי מושבך את יולדתך אל תשכח, וגם מהם לא תשכח
יח) אל ייקחך לבך לאמור לו, לא נולדתי ויאבד יום איולד בו
יט) כי מלמד לשונו לחרף, לא ישיג אורחות חיים לנצח

[רוח זנונים]

כ) שניים הם חוטאי נפשם, ושלושה לא ינקו מפשעם
כא) איש חמה כאש יוקדת, לא ינוח עד כי אוכל בשרו
כב) רוח זנונים לא ישקוט, עד כי יבעיר בערה
כג) כל לחם ינעם לו, עד כי כלה יכלה
כד) איש מחלל יצועו באומרו מי יראני
כה) הן חושך ישופני, וקורות ביתי מסתר לי
כו) לא תשורני עין ממי אפחד, וה' לא ישים על לבו
כז) והוא עיני בני אדם יירא ולא יחשוב, כי עיני ה' בהירות משמש
כח) צופות כל מעשי אנוש, וכל סתר גלוי לפניו
כט) עלילותיו נגלו בטרם נולדו, אף כי אחרי היוולדם
ל) אכן בשער ישא פשעו, ובטרם יבין ילכד
לא) וכן דרך אישה כי תשטה, וילדי ניאופים תלד לבעלה
לב) כי בתורת ה' בגדה, ומעלה מעל בבעלה
לג) בזימה ובתזנות הטמאה, וזרע מנאף הולידה
לד) בתוך קהל ועדה יוציאה, ודין ומשפט על בניה
לה) ילדיה לא יעמיקו שורשם, וסעיפיהם לא ינובון
לו) זכרה יישאר למארה, וחרפתה לא תמחה
לז) למען דור אחרון כי אין טוב מיראת ה', ואין נעים מנצור עדותיו

פרק כד

[מקום החכמה]

(א) החכמה תהלל נפשה, ובקהל עם תתפאר
 (ב) בעדת אל תרום קולה, ובכבוד עוזו תתהלל
 (ג) פתחה פיה ותאמר מפי אל עליון יצאתי, וכערפל כיסיתי פני תבל
 (ד) שבתי במרומים, וכיסאי עמודי שחקים
 (ה) גבולי רקיע סבותי, ובעמקי תהומות ירדתי
 (ו) במצולות וארצות שם אני ריחפתי, על גויים ולאומים
 (ז) בכל אלה בקשתי מעון להתלונן בצל גבולם
 (ח) ויצונוני אדון כל, וצור חצבתי הנה פה מקום למנוחתך
 (ט) בעדת יעקב תשכוני, בישראל חבל נחלתך
 (י) מקדמי ארץ חוללתי, ולעולמי עד תישאר ברכתי
 (יא) באוהל קודשו שם משמרת, ויובילני ציון זבול מנוחתי
 (יב) בקריה אהובה הכין משכני, ועל ירושלים הקים ממשלתי
 (יג) בעם סגולתו השריש שורשי, בעם בחר לחלקת נחלתו
 (יד) כארזי לבנון שם גדלתי, כברושים על חרמון הר ה'
 (טו) רוממתי כתומר עלי נהר, וכשושנה בבקעת יריחו
 (טז) כזית רענן בנאות דשא, וכערמון שתול על פלגי מים
 (יז) ריחי בושם כקינמון, כבשמים ראש ומר דרור
 (יח) כלבונה חלבנה ואהלים, כקטורת במקדש ה'
 (יט) יונקותי הרביתי כאלה, וכל כפותי רעננים
 (כ) כגפן פורייה ריחי ניחוח, וציצי יגמולון שפעת פרי
 (כא) גשו נא וקרבו מבקשי אהבתי, התענגו מעונג פריי
 (כב) כי מתוק מצוף לקחי, וערב מנופת שיחתי
 (כג) אוכלי לא ישבעון, ושותי לא ירוויון
 (כד) שומע לי לא יבוש, ושוגה בי לא יכשול
 (כה) כי זה ספר ברית ה', תורה ציוה לנו משה מורשה קהלת יעקב
 (כו) כפישון באיתנו מלאה חכמה, וכמימי חזקל בעת האביב
 (כז) תזיל בינה כשפעת פרת, וכנוזלי ירדן בימי קציר
 (כח) כמימי יאור תביע לקח, וכגיחון בעת הבציר
 (כט) הראשונים לא ידעו ערכה, והאחרונים לא ידעו תכליתה
 (ל) כי שגבו מני ים אמריה, ועמוקה מתהום רעיונה
 (לא) ואני שלחתי בגנים תעלותי, כפלג מים אל גינת ירק
 (לב) שם השקייתי פרדסי, שם הרווייתי נאות חשקי
 (לג) ופלגי פרץ לנהר, ונהרי למים אדירים
 (לד) כעפעפי שחר יהל אורי, וממרחק תחזנו כל עין
 (לה) רוח נבואה אנער מחיקי, לדור ודור ניצב סלה
 (לו) באו וראו כי לא לי עמלתי, כי אם לכל שוחריה

פרק כה

(א) שלוש הנה אהבה נפשי, ובעיני אלוהים ואדם תרצנה
 (ב) שבת אחים גם יחד ושכנים ישליון, ואיש ואשתו בנחת ינוחו
 (ג) שלוש הנה שנאה נפשי, ועל דרכם עגמה רוחי

(ד) דל גאה, ועשיר מכחש, וזקן מנאף, כי בשיגעון ינהג
 (ה) אם בנוער לא תאגור, אנה תמצא כי שבת
 (ו) נאווה משפט לשיבה, ועצה לשיש, ושכל טוב לזקנים
 (ז) עטרת זקנים חכמה, ותפארת נגידים השכל ודעת, ויראת ה' הדרת כולם
 (ח) תשע הנה עלו על לבי, כי יקרו לנפשי, ועשר לא אכחד בלשוני
 (ט) יגל נפשו בבניו, ורואה בפיד משנאיו
 (י) בעל אשת שכל, ואיש לא ירע בשפתיו
 (יא) לא יכרע לבן בלייעל, ואיש מלאו רוח חכמה
 (יב) אשרי מצא רע נאמן מפיק תבונה על אוזן קשבת, ואיש מצא דבר חכמה
 (יג) אך לא ישיג את ירא ה', כי יראת ה' עולה על כולמו
 (יד) אשרי אדם יחזיק בה, מה שפרה נחלתו כי מצאה
 (טו) יראת ה' ראשית אהבתו, ודבוק בו תחילת אמונה

[אישה רעה]

(טז) אין עצב מעצבת לב, ואין איבה מאיבת אישה
 (יז) אין לעג מלעג שונא, ואין נקמה מנקמת אויב
 (יח) אין רע מראש נחש, ואין חמה מחמת אישה
 (יט) טוב שבת עם כפיר ותנין, משבת עם אישה רעה
 (כ) בשצף קצף תשנה תארה, ופניה קודרים כלבוש שק
 (כא) בעלה נאנח בחברת רעיו, ובהיזכר שמה ידאב לבבו
 (כב) אין רשעה כרשעתה, ולו תהי חלקת רשע
 (כג) אישה הומיה לאיש שלו, כמעלה חול לרגלי זקן
 (כד) אל תחמוד יופיה בלבבך, ואהבתה אל תבקש
 (כה) אישה מעשרת בעלה, אין קץ לזדון מדון ובזיון
 (כו) תבואת אישה רעה דאבון נפש ופנים נזעמים
 שבר רוח ורפיון ידים וברכים כושלות - ושמחה אין
 (כז) מיד אישה יצאה הרעה, ובגללה כולנו גווענו
 (כח) כפוטר מים נשא פנים לאישה רעה
 (כט) אם לא תשמע לך, תן לה ספר כריתות ושלחנה לנפשה

פרק כו

[אישה טובה - אישה רעה]

(א) אשרי בעל אשת מישרים, כי מספר ימיו כפליים
 (ב) אשת חיל חדות בעלה, כי יבלה שנותיו בנעימים
 (ג) אישה טובה מתנה טובה, ירא אלוהים ימצאנה
 (ד) אם דל איש ואם שוע כי ישליון, יעלוץ לבם לפני ה'
 (ה) תחת שלוש תרגז בטני, ותחת ארבע נפשי תשתוחח
 (ו) קשר בעיר ומרד בעם, ושוט לשון מרים ממוות
 (ז) ומר מהנה אישה צוררת רעותה, ומבאשת ריחה בעיני כל אדם
 (ח) אישה רעה בבית בעלה, כצמד בקר קשה עורף, מוצאה מצא עקרב
 (ט) אישה משתכרת נגע ממאיר, כי הסתר קלונה בל תוכל

(י) שית זונה בעזות מצחה, ומשקרת עיניה תיוודע
 (יא) בתך מבישה, שים עינך עליה לבל תשטה אם לא תשמר
 (יב) שמור נא עיניה נואפות, לבל תתפלא כי שטית
 (יג) כצחה צמא בציה, כי ימצא עין כן תערוג נפשה
 (יד) כל מים תשתה, על כל עץ תשען, ואל כל חץ תפער אשפתה
 (טו) אשת חן משוש בעלה, וחכמתה תדשן עצמותיו
 (טז) מצא אשת חיל ושלחה, מתת אלוהים מצא, ואין ערך לחין ערכה
 (יז) אישה נאמנה בהצנע לכת, כל חפץ לא ישווה בה
 (יח) כהדרת שמש במרומי שחק, כן אשת חיל בהדרת ביתה
 (יט) בעמודי פז על אדני כסף, כן יפת רגלים צופיה הליכות ביתה
 (כ) שתים הנה תוגיון נפשי, ועל שלוש נשבר לבי
 (כא) איש חיל כי יחסר לחם, ונבון לב כי יקל כבודו, ואיש ישוב מטוב לרע חרב ה' ישיגנו
 (כב) סוחר לא ינקה מרמייה, כרוכל מעוול

פרק כז

(א) בעוון בצע רבים יחטאון, ואץ להעשיר מעלים עיניו
 (ב) כיתד תקוע בין אבני קיר, כן העוול בין מקנה וממכר
 (ג) איש אין יראת ה' בלבבו, תהרוס נווהו פתאום
 (ד) מניף בנפה יעצר רגבים, ורעיוני לב יעצרו חטאים
 (ה) כלי חרש בכבשן יבחן, והאדם ביצר לבבו
 (ו) עץ נטוע בפריו יוודע, ולב גבר במוצא שפתיו
 (ז) אל תהלל איש בטרם שמעתו, כי בניב שפתיו יוכר גבר
 (ח) צדק צדק תרדוף ותמצאהו, וכמעיל חמד תעטהו
 (ט) כעוף ידבק למינו, כן האמת למבקשיה
 (י) כאריה יארוב לטרף, כן העוול לנבל
 (יא) פי צדיק יניב חכמה, ופי אוויל שוֹנֶה פִּי־חַ
 (יב) במושב לצים נצור עתך, ופקוד תמיד נווה נבונים
 (יג) שיח פתאים נלוז ועיקש, ושחוק פיהם לצון פשע
 (יד) מרוב אֲלוֹתֶם יסמר שער, ומגידופיהם תצילנה אוזניים
 (טו) במריבי רהבים בל יחשך דם, וחיתת גערתם מדיבת נפש
 (טז) מגלה סוד אבדה אמונתו, יבקש אוהב ולא ימצאנו
 (יז) ברוח נכון אהב רעך, כי גלית מצפוניו - לשווא תשיבנו
 (יח) כי כאשר ישחית איש את נפש עריו, כן ישחית את דודי רעיו
 (יט) כציפור נמלט מפח יקוש, כן הרע בהיפרדו לא ישוב אליך
 (כ) גם כי תדלוק אחריו לא תדביקהו, כי כעופר מרשת נמלט על נפשו
 (כא) כל כאב לחבוש, וכל עוון לכפר, ולמגלה סוד אין תרופה
 (כב) קורץ בעיניו תהפוכות בלבו, וכל יודעיו ירחקו ממנו
 (כג) בראות פניך ימתיק שפתיו ועל כל דבריך ישתומם
 ובפנות שכמך יהפך, ובכל דבריך ייתן דופי
 (כד) רבות רעות שנאתי ועל כולם איש כמוהו, גם נתעב הוא בעיני ה'
 (כה) זורק אבן שמימה על ראש בעליו תשוב, ומכה יָרֵעַ בסתר ישחית נפשו

(כו) כורה שחת בה ייפול, ופורש רשת בה ילכד
(כז) חורש רעה אל חיקו תשוב, ותבואהו שָׁאָה לא ידע
(כח) אנשי רהב חמדו לצון, ונקם יארוּב למו כאריה במסתר
(כט) שמח באיד נקי בפחים יתמוד, וצירים יאחזוהו בטרם ימות
(ל) גם כעס ורוגז שופטים המה, ורשעים יפקדו במו

פרק כח

[איסור נקימה ונטירה]

(א) נוקם ונוטר ה' ינקם בו, ואת חטאתו ישמור
(ב) שא נא לפשע אחיך, וכי תעתיר אל ה' ישא לפושעיך
(ג) אדם פוקד עוון רעהו, ומה' יבקש חסד
(ד) על עמיתו לא ירחם, ומשדי יבקש רחמים
(ה) בן אדם תולעה ייטור איבה, ואיך אשמתו תכופר
(ו) זכור אחרייתך ונטשת כל איבה
(ז) אל תחרוש רעה ומוות על רעך, ושמרת את מצות ה'
(ח) וכי תשמור מצוותיו לא תשנא אחיך, וסלחת לכל נפש שוגגת
(ט) הרחק ממדון נפשך וירחקו חטאים ממך, כי איש מדון יחרחר ריב ומצה
(י) איש נרגן יסכסך רעים, ובין אחים יגרה מדון
(יא) כפי העץ כן האש, וכפי הריב כן הקצף
(יב) כפי רוח האדם כן קצפו, גם ברוב עושר רוב קצף, וברוב קצף רוב אש
(יג) נמהר להצות יבעיר בערה, ונמהר לקצוף ישפוך דם
(יד) ניצוץ נופח מעלה שלהבת, ורוק פיך יכבנה, ושניהם מפוך יצאו
(טו) ארור נרגן ואיש תהפוכות, כי כילו אחים ורעים
(טז) בשוט לשון רבים אבדו, ומעם לעם התגלגלו
(יז) פי הפכפך יהרוס מבצר, ובית נגידים יעקור
(יח) יגרש אישה מבית בעלה, ומפרי ידיה נגזלה
(יט) כל דכיו לא ינוחו, ושלווה אין במשכנותם
(כ) שוט נוגש מעלה פצעים, ושוט לשון יגרוס עצמות
(כא) חללים רבים הפילה החרב, ורבים מהם לשון רמייה
(כב) אשרי הגבר נמלט מידה, ולא נפקד משבט פשעה
(כג) לא שם שכמו בעולה, ולא נתמך בחבלי עוולתה
(כד) כי עולה עול ברזל, ונחשתה תכביד
(כה) תחלואיה תחלואי מוות, ורעים משחת ואבדון
(כו) ירא ה' לא ייכשל בה, ומיקודה לא יוקד
(כז) נכונה היא לשוכחי אל, ובאש לא תכבה ייכו
(כח) כנמר וליש תשולח במו, עד כי תמו בדלת ובריה
(כט) הן כרמך בסירים תגדור, גדור פיך בדלת ובריה
(ל) כסף וזהב בצרור תצרור, מדוע את פיך לא תצור
(לא) הישמר בני מכשול בלשונך, כי יארוּב האורב פן תפול בידו

[מצות הלואה]

- (א) מלוה רעהו גמל חסד, ונדיב לב שומר מצווה
 (ב) השה ברעך לעת מחסור, וכי נשית השיבהו ליום מועד
 (ג) מוצא שפתיך תשמור ועשית, ותמצא משען בעת צרה
 (ד) יש לוה יאמר האח מצאתי מטמון, ונפש עוזרו ידאיב
 (ה) יישק ידו עד השיגו, ועל הון רעהו יקוד ישתחוה
 (ו) ולעת השב אחר יאחר, עוד קשות יענה, ועל צוק העתים יצעק
 (ז) גם כי מצאה ידו - ישלם מחציתו, וכמתן יחשבהו לו
 (ח) ואם יכולת אין כילה את הון רעהו, וקנה אויב על לא דבר
 (ט) עוד געור יגער לבעבור הרעימו, וחלף טובה - יגמול רעה
 (י) יש מונע טוב מבעליו: לא מרוע לבבו, כי אם מרמה ותרמית יירא
 (יא) אפס אל תקשיח מאביון לבך, וכי יבקש אל תאחר
 (יב) פתח ירך לאביון יען כי ציווך ה' אלוהיך, ואל תשיב פניו ריקם
 (יג) טוב תת כספך לאחיק, מהטמינו תחת אבן להישחת
 (יד) אוצר לך אוצר כתורת ה', כי יקר הוא מפז ומחרוץ
 (טו) הנח אוצרך במקום נאמן, ומכל רעה יחלצך
 (טז) כי בקמים עליך ילחם, וייטב לך ממגן ורומח
 (יז) עורב ערובה בעד רעהו, איש חסיד, ורק עז מצח יזנחהו
 (יח) גמול עורבך בל תשכח, כי נפשו תקע בעדך
 (יט) רשע לא ידאג להון, מתערב כי בעקשות לבו ינוס, ואת גואל נפשו ישחית יחבל
 (כ) בערובה רבים רוששו, וכגלי ים התגלגלו
 (כא) עשירים הורשה מזבולם, וילכו נדודים בארץ נכריה
 (כב) עוזבי מצות ה' ביד ערובה ייפולו, ורודף זרות יווקש בה
 (כג) הושע אחיך מסת נדבת ירך, אך את נפשך שמור לבל תיכשל
 (כד) לחם ומים בית ושמלה לכסות מערומך, דיים לחיי האדם
 (כה) טוב ארוחת מסכן בצל קורתו, ממתעמים בבית נכר
 (כו) אם רב ואם מעט לך הרגיע, ולא תשמע קללת עוברי אורח
 (כז) נודד ממקום למקום עניין רב הוא, ובאשר ילין כאילם יהיה לא יפתח פיו
 (כח) במר נפש תאכל ותשתה, ועוד קשות תשמענה אוזניך
 (כט) אורח ערוך השולחן יאמר לך, והאכילני אתך
 (ל) או צא צא אורח, כי לאיש נכבד פניתי הבית
 (לא) דברים מרים אלה לכל בעל נפש, כי ישבע קלון על לין לילה אחת

[חינוך האב את בנו הבן]

- (א) אוהב בנו שיחרו מוסר, למען יגל בו באחריתו
 (ב) יסר בנך ותיטיב לנפשך, כי בקרב רעים תתהלל בו

(ג) כי תלמדו חוכמה אויבך יראה וכעס, ואתה בין רעים תהולל
 (ד) במות האב כלא מת יחשב, כי כמוהו השאיר אחריו
 (ה) בחייו ראה ושמח, ובמותו לא יתעצב
 (ו) כי לצריו השאיר נקם, וגומל טוב לרעיו
 (ז) מייסר בנו יחבוש עצבותיו, אף כי יהמו מעיו כי יצעק
 (ח) נער מפונק ילך שובב כעיר פרא
 (ט) כי תשתעשע אתו יבהילך, וחלף שעשועים תעתועים
 (י) אל תשחק אתו פן יצחק לך, ושניך תקחינה
 (יא) אל תנח לו בילדותו, ואל תשא לאיוולתו
 (יב) עודנו רך כוף ראשו, ובנעוריו הט שכמו, פן יקשה עורפו ובגוד יבגוד בך
 (יג) יסר בנך ועמול בו, לבל ייכשל לבושתך
 (יד) טוב מסכן בבריאת בשר, מאיש עשיר וחולה

[שמחת חיים]

(טו) חיי בשרים נבחרים מזהב, ונפש בריאה מהון עתק
 וטוב המוות מחיי תחלואים, (טז) אין עושר כחיים בריאים, ואין משוש כמשוש לב
 (יז) מעדנים לפה סתום, כמאכל על קבר מתים
 (יח) מה לבול עץ את הזבח, כי לא יאכל ולא יריח
 (יט) כן איש נרדף מחמת שדי
 (כ) עיניו רואות ונפשו כלתה, ותתייפח כסריס בחיק נערה
 (כא) אל תיתן לתוגה נפשך, ואל תכאיב לבבך ברעיוני הבל
 (כב) כי חיי האדם לב שמח, ותבואת שמחה אורך ימים
 (כג) לכן אהב נפשך והיטב לבך, וכל תוגה הרחק מעליך
 (כד) כי חללי תוגה רבים, ותועלת אין
 (כה) קנאה וכעס מקצרים ימי אדם, ולב דואג בלא יומו יזקין
 (כו) לב שמח ייטיב גהה, ולחמו לחם אבירים

פרק לא

[העושר]

(א) אין שינה לעושר, רזון לנפש, ותנומה אין בעפעפי דואג
 (ב) יושב ודואג נגזלה שנתו, והשינה תגהה מחלה עזה
 (ג) עשיר יעמול לאצור אוצר, וכי השיג אז יתעדן
 (ד) עני יעמול אך למחסור, וכי יחדל עוד יחסר
 (ה) אוהב כסף לא ינקה, ורודף הבל לא יחבל
 (ו) בצע כסף מוקש בעליו, ובעיניהם יראו כי כלה יכלה
 (ז) אהבת בצע כאבן נגף, וכל רודפיה נוקשו
 (ח) אשרי עשיר נקי כפים, ולבו לא הלך אחרי הבצע
 (ט) איה הגבר ונהללהו בשער, כי גדולות עשה בעמו
 (י) מי זה נוסה בזהב וישלם, כי לו יאתה תהילה
 (יא) מי זה מצאה ידו לחטוא, ולא חטא להרע ולא הרע
 (יב) לעד לעולם יקום חילו, וצדקתו תשובת בקהל

(יג) כי תשב ללחום את עשיר, אל תפער לבלי חוק לועך
(יד) אל תאמר האח אין קץ למטעמים, זכור כי אין רע מרע עין, ועל כל דבר דמוע ידמע
(טו) אל תשלח ידך אל אשר תביט עינו, ואל תיפגש אֶתוּ בקערה
(טז) השכל על לבו כעל לבבך, והכן בחכמה דרכך

[הסתפקות במעט]

(יז) אכול בנחת את הנתון לפניך, ואל תבלע לבל תמאס
(יח) כלה ראשון לאכול כנכון, ואל תשאף כאיש לא ישבע, פן ידברו בך
(יט) בחברת רעים, אל תשלח ידך ראשונה לאכול ולשתות
(כ) איש טוב טעם יאכל מעט, על כן לא כהה רוחו על מיטתו
(כא) אוכל במידה ערבה שנתו, ולאור בוקר יקום שמח
(כב) ואוכל לצבות בטן נדדה שנתו, והוכח במכאוב על משכבו
(כג) וכי יפצרו בך לאכול, קום צא והקא וינוח לך
(כד) בני שמע לקולי ואל תבוז לעצתי, ומצאת כי כל דברי אמת
(כה) בכל מעשיך היה מהיר, ומחלה לא תקרב אליך
(כו) פורס לחמו לרעב יהולל בקהל, וענתה בו צדקתו
(כז) ורוח כילי יקולל בקהל, וענתה בו רשעתו
(כח) בסובאי יין אל יהי חלקך, כי עצומים כל הרוגיו
(כט) חוזק הברזל בכבשן יבחן, ולב נפתל בדם חמר
(ל) היין יחיה נפש האדם אם במשורה ישתה, אך הלומי יין מה חייהם
(לא) יין ישמח לבב אנוש, אם בעתו ובמשורה ישתה
(לב) אולם מרבה לשתות מרבה מרורות, וזדון ומצה יגרה
(לג) כי משתולל ומשתגע עד כלות כוחו, ושארו וגוו למהלומות יקרא
(לד) אל תוכיח רעך עת משתהו, ואל תריב אתו בשמחתו
(לה) אל תדבר אליו קשות, ואל תגער בו כי תפגענו

פרק לב

[ענווה]

(א) אם לראש נשאת, אל תתנשא בקרב רעיך כי כמוהם כמוך
(ב) ובטרם כילית עבודתך, אל תשב עימהם
(ג) למען יגילו וישמחו בך, ואיש חמודות תקרא
(ד) אם שבת שיח כי לשיבה יאתה שיחה, אך קול השיר בל תפר
(ה) כי באין קשב אין שיח, ולמה תתחכם בלא עת
(ו) כחותם ברקת במשבצות זהב, כן קול השיר במשתה ושמחה
(ז) כחותם נופך בחולי כתם, כן הזמר במשתה יין
(ח) אם נער אתה דבר אם נדרשת, אך פעמיים הידרש, בטרם תדבר
(ט) השכל תשכיל על דבריך, ואמור הרבה במלים מעט
(י) אם חכמת - חכמת לך, כי מה טוב החרש והתאפק
(יא) בעצת גדולים אל תשתווה למו, וכי ישיחו שים ידך למו פיך
(יב) לפני רעם - ברק, ולפני כבוד - ענווה
(יג) במושב רעים קום ראשונה, ואל תהי ממאחרי שבת

יד) חושה הביתה ועשה חפצך, אך הישמר מחטוא בשפתי פיך
טו) ואחרי אכלת ושבעת וברכת את ה' אלוהיך על כל הטובה אשר נתן לך

[יראת ה']

טז) ירא ה' אוהב מוסר, ומשכים לשחרו יפיק רצון
יז) שוחר תורה לשובע ימצאנה, וסוג לב ייכשל בה
יח) ירא ה' ימצא תגמול, וצדקתו תאיר כאור נוגה
יט) לב עיקש פורע מוסר, ובאמרי נואש יתחטא
כ) לב משכיל לא יבוז לעצה, וזד יהיר לא יחוש אם בלי דעת ינהג
כא) בטרם תפעל - היוועץ, ולא תנחם באחריתו
כב) בדרך כושל אל תלך, פן תיגוף באבן רגלך
כג) באורח סלול אל תבטח, וגם מיוצאי חלצך הישמר
כד) בכל דרכך היה תמים, ושמרת את מצות ה'
כה) בוטח לבו בה' ינצור עדותיו וגולל עליו דרכו לא ימוט לעולם

פרק לג

[צדיק]

א) לא יאונה לצדיק כל רע, וכי ימעד אשורו ימצא מפלט
ב) לב חכם יאהב תורת ה', ולב חנף כצי בים נגרש
ג) לב צדיק ידבק בתורת ה', והיא תדבק בו
ד) השכל על דבר בטרם תדבר, וכי השכלת תן מענה
ה) לב סכל כגלגל עגלה, ומחשבתו כאופן מרכבה
ו) כסוס צוהל אל כל רוכב, כן הלץ מתלוצץ על כל דבר
ז) מה יום מיומיים יאמר, הלא כולמו מן השמש יאורו
ח) אולם בתבונתו הבדילם ה', למועדים ולתקופת השנה
ט) מהם בחר וקידש, ומהם מלא ימי השנה
י) הלא כל בני חלוף מחומר קורצו, וגם אדם מעפר נוצר
יא) ובחכמתו הפרידם ה' ויפלה דרכיהם
יב) מהם ברך וקידש והגדיל לשרתו, מהם קילל והשפיל וחרפות
יג) כחומר ביד היוצר לכל אשר יחפץ יטנו, כן האדם ביד עושהו, לכל איש חלק כרצונו
יד) את הטוב ברא לעומת הרע, ואת החיים לעומת המוות
טו) וכן הצדיק מואס ברשע והרשע בצדיק
טז) לכו וחזו מפעלות עליון שניים שניים, זה לעומת זה נבראו
יז) ואנכי באחרונה התעוררתי, כעולל בבציר
יח) ברכת ה' מלאתי, ונחת יקבי מלא תנובה
יט) באו וראו כי לא למעני עמלתי, כי אם למבקשי לקח

[שלוט בכספך, היה הוגן לעבדך]

כ) שמעוני רוזנים ונסיכי לאומים, ושימו לבבכם
כא) אל תמשל בכ איש בחייד: לא בן ולא אישה לא אח ולא רע
כב) אל תעזוב לאחר חילך, פן תנחם והיית כעני בפתח

(ג) בעוד נשמה באפיק, כבודך לאחר לא תיתן
 (ד) טוב שבניך יבקשו מידך, משתבקש אתה מידם
 (ה) הווה גביר לקנייניך, ובכבודך לא תיתן דפי
 (ו) באחריתך, כי יקרבו ימך למות, הנחילם נחלתך
 (ז) מספוא, משא ומקל לחמור; ולחם ומוסר ועבודה לעבד
 (ח) העבד עבדך ותנוח, פנק אתו ויסוב אל כל רוח
 (ט) כעול וחבל לשכם, כן מקל ושבת לעבד בן מרי
 (ל) שלח אותו לפועלו פן יתרפה, כי תבואת רפיון חטאת
 (לא) הכבד עולו כפי כוחו, ואם ימרה - עוד הקשה
 (לב) אך אל תעמיס עליו למרבה, כי מידה וקצב לכל דבר
 (לג) עבד נאמן שמור כנפשך, כי נפשך קשורה בנפשו
 (לד) כשאר בשרך יהיה לך, ואהבת לו כמוך
 (לה) כי אם בפרך תרדנו וימלט, איה אפוא תבקשנו

פרק לד

[חלומות]

(א) תקוות כסילים מפח נפש, וכחלומם ידאו על כנפי רוח
 (ב) בוטח בחלום, כמחזיק בצל: צופנהו צפן רוח
 (ג) חזיון ליל תמונת הבל, כמים הפנים אל הפנים
 (ד) מי ייתן טהור מטמא, ואמת משקר אין אחד
 (ה) חזיונות, נבואות וחלומות - הבל המה גם יחד, ושוגה במ בחבלים יחבל כאשת לידה
 (ו) אל תשת לבך אליהם, אם ה' לא שלחם לנסותך
 (ז) כי חלומות אדם סכלו רבים, ובמשאות שווא ומדוחים נפלו
 (ח) לא בכזב אורח חיים, כי תורת חכמה על שפתי אמת
 (ט) לב חכם מלא דעת, ונסה במסות נגידי ידבר
 (י) באין מסה מעט חכמה, וברוב מסות חכמה וגם עורמה
 (יא) ברוב מסות הרביתי דעת, ורבות ידעתי מאשר הגדתי
 (יב) מוקשי מות אפפוני סביב, ומיד אלה ניצלתי ונמלטתי

[י'רא ה']

(יג) רוח צדיק לעד יחיה, כי ביראת ה' מבטחו
 (יד) ירא ה' לא יירא ולא ייחת, כי הוא משגבו וצור ישועתו
 (טו) אשרי הגבר ירא ה', מה רב משענתו ומעוזו
 (טז) עיני ה' על בחיריו, והוא מחסם ומגינם
 (יז) מחסה משרב ומסתור מזלעפות, תומך כושלים וסומך נופלים
 (יח) משיב נפש ומאיר עיניים, נותן חיים וברכה עד עולם סלה
 (יט) זבח רשעים תועבה, ולקרבת לא ירצה
 (כ) אין חפץ לה' בעולות רשע, כי בעולה לא יכפר עוולה
 (כא) זובח זבח מחיל דלים, כשוחט בן לעיני אביו
 (כב) לחם עני מחיית נפשו, וגוזלו שופך דמו
 (כג) חומס מחיית רעהו לנפשו יארו, ועוצר פעולת שכיר יהרגהו

כד) מה לבונה כי יבנה, ואחר ייהרס
כה) כן מתפלל ואחר יקלל, הישמע ה' צעקתו
כו) רוחץ למת ושב ונגע, איך יטהר
כז) כן צם על חטאו ומוסיף לחטוא, תפילתו מי ישמע וצומו מה יועיל

פרק לה

א) נצור תורה זבח צדק, ושמור מצווה קורבן רצון
ב) גומל טובה מגיש מנחה, ועושה חסד מקריב תודה
ג) סור מרע עבודת ה' וחדל פשע קורבן אשם
ד) אל תראה ריקם את פני ה', כי כן ציווית
ה) עולת צדיק תדשן המזבח, וריחו ניחוח לפני ה'
ו) מנחת תמים ערבה לו, ואזכרתה לא תשכח
ז) באין טובה כבד אלוהיך, וראשית פרי אדמתך בל תגרע
ח) הגש מנחתך בלב שמח, ומעשרותיך בנפש חפצה
ט) הבא לה' מסת ברכתו, וברצון טוב את מתנת ידך
י) כי אל גומל ה', וגמולו ישלם שבעתים
יא) קרבן מושחת וזבח תועבה לא תקריב, כי לא לרצון יהיה לך

[שוועת עניים]

יב) כי ה' שופט צדק, ולא ישא פנים במשפט
יג) לא יכיר שוע לפני דל, וצעקת דלים ישמע ה'
יד) אנקת אלמנה ויתום לא יבזה, ועני כי ישפוך שיחו לא ישקץ
טו) דמעות אלמנה תרדנה על לחיה, וצעקתה על ראש מורידן
טז) עובד ה' ברצון ירצה, ותפילתו תגיע לשחקים
יז) אנקת דכא תבקע עבים, ולא תידום עד כי שמע אל
יח) עד כי ירא ה' וישפוט, ואת ריבו יריב
יט) כי לא יאחר ה' לשלם לשונאיו, ולא ישוב עד כי נפץ עצמותם
כ) גם מגויים לא יסור אפו, עד השמדם ושבט עריצים שבר ישבר
כא) כי בוחן לבות וכליות אלוהים, ומשלם לאיש כמעשהו
כב) גם את נקמת עמו יקום ה', ובגודל רחמיו ישמחם
כג) כמטר יערוף בחרבוני קיץ, כן יקדמונו רחמיו לעתות בצרה

פרק לו

[נקמת ה' בגויים]

א) אלוהי אדון כל נוצר, רחם עלינו וראה בעניינו
ב) שפוך חמתך על הגויים אשר לא ידעוך, והרם ידך עלימו, למען ידעו עוז גבורתך
ג) הראם כבוד תפארתך לעינינו, כאשר הקדשת שמך בנו לעיניהם
ד) למען יכירו וידעו כמונו, כי אין אלוה מבלעדיך
ה) חדש נא אותותיך והפלא כל נפלאותיך, הרם ימינך וזרוע עוזך למען יספרו רוב מופתך

(ו) הער אפך ושפוך זעמך להשבית אויב ומתנקם
 (ז) החישה עת ישועתך וזכור בריתך, למען נספר פלאי מעשיך
 (ח) אש אפך תבלע פלטימו, וצוררי עמך כרת יכרתון
 (ט) הפר עצת ראשי אויבינו, האומרים האח ידינו רמה
 (י) קבץ נפוצי שבטי יעקב, למען יהיו עם נחלתך כבראשונה
 (יא) רחם ה' על עמך אשר נקרא שמך עליו, על ישראל בנך בכורך
 (יב) רחם על ירושלים עיר קודשך, על ציון משכן כבודך
 (יג) מלא ציון רוח משפטך, ועל עמך הופע הדר כבודך
 (יד) חדש בריתך לעם סגולתך, והקם נביאיך כקדם
 (טו) השב גמול למייחלים לך, ויאמנו דברי חוזיך
 (טז) שמע ה' לקול עבדיך וברך את עמך, כברכת אהרן כוהניך
 (יז) למען ידעו כל ישבי ארץ, כי אתה ה' אלוהים עד עולם סלה

[אישה טובה]

(יח) כל אוכל ירד הבטן, אך אוכל מאוכל יערב
 (יט) כחך יבחן ציד, כן לב חכם יבין שפת שקר
 (כ) לב עיקש יזרה עמל, ולב נבון עובר בטח
 (כא) כל נקבה לזכר תיוולד, אך נקבה מנקבה נבחרה
 (כב) יפת תואר תשמח לב, ואין חפץ דומה לה
 (כג) שפת חן וטובת לב, אין ערוך לאושר בעלה
 (כד) אישה טובה קניין טוב, עזר כנגדו ומשען למנוחתו
 (כה) נחלה וגדר אין הבוק תבוק, ובעל ואישה אין הבוך יבוך
 (כו) כגנב מתגנב מעיר לעיר, כן נודד ממלון למלון וקן אין לו

פרק לז

[הרע והיועץ]

(א) רעי רעי, כל פה מצפצף, ואין רע זולתי בפה
 (ב) אכן רעים נהפכו למרעים, מרים המה ממות
 (ג) הוי מבטן מי פרצה המכשלה, ותכס את עין כל הארץ
 (ד) בטוב הרע כל איש מתרועע, וכי תקרה איד כל איש מתנווד
 (ה) למלאות בטנם יכחשו לו, ובעד אויב יתפשו מגן להגן בעדו
 (ו) אל תשכח הרע בלבבך, וכי מצאה ידך זכרהו
 (ז) כל יועץ מרים עצתו, ויש יועץ אך לטובת נפשו
 (ח) לכן הישמר מיועץ בטרם בחנתו, פן ייעצך להכשילך
 (ט) היטבת לעשות יאמר לך, ומנגד יעמוד לראות מה יקרה
 (י) את איש עוין אתך אל תיוועץ, ולאיש קנאה לא תגלה סודך
 (יא) כי כנועץ את אישה על צרתה, ורך לבב על מלחמה כן הוא
 (יב) התשאל כנעני על מחירך, וקונה על ערך מרכלתך
 (יג) התתיעץ את כילי עלי תגמול; את אכזר על חמלה; ואת עצל על עבודה
 (יד) התיקח עצה משכיר שנה לכלות מלאכהו או מעבד נרפה עלי יגיעה
 (טו) את כל אלה לא תיוועץ, כי אם שית לבך לברי לב, ואשר יראת ה' בלבבם

(טז) אשר לבבם כלבבך, ובצרתך להם צר
(יז) את לבבך היוועץ, כי אין נאמן ממנו, וטובה עצתו שבעתים מעצת צופים על ראש
הפסגה

(יח) ובכל זאת קרא אל ה' אלוהיך, בעבור יורך בדרך תבחר
(יט) בטרם החל דבר היוועץ, כי לפני מעשה עצה
(כ) הכרת פנים אות היא על תמורת מחשבות הלב
וארבעתם ביד הלשון, כא) ואחת מארבע תיוולד אם טוב ואם רע, אם חיים ואם מוות
(כב) יש ערום יוכיח רבים ולא יועיל לנפשו, כי אך בשפתיו יתחכם
(כג) בוז יבוזו לו, ואת לחם חוקו יחסר
(כד) כי ה' צפן משכל לבבו, וחכמה בטוחות אין
(כה) אך יש חכם יחכם לנפשו, ופרי שפתיו יסלסלהו
(כו) פי נבון יזרה דעת, ולו עצה ותושיה
(כז) ברכות יחולו על ראשו, וכל רואיו יהללוהו
(כח) מספר שנות אנוש חוצצו, ולימי ישראל אין ספורות
(כט) איש תבונות יהולל בקהל, וזכרו לא יסוף לנצח
(ל) בני השכל כל חלדך עליך, ואם עוולה בלבבך - הרחיקה
(לא) לא כל דבר יכון לכל אדם, ולא כל נפש יסכון לכל חפץ
(לב) אל תענג רוב דשן נפשך, ואל תלעיט בטנך מעדנים
(לג) כי ברוב אוכל רוב מכאוב, ותבואת זולל כאב בטן
(לד) הרוגי זוללות עצומים, ומכלכל ארוחתו יאריך ימים

פרק לח

[רופאים ומרפאים]

(א) הדר פני רופא וכבדהו, כי יקום לך בעת צרה
(ב) הרופא והמרפא יצרם ה', ומלכים יכבדהו
(ג) חכמת רופא תרוממנו, ונגידים עליו יתמהו
(ד) סמים הצמיח ה' מן האדמה, ונבון לא יקוץ במו
(ה) הלא המתיק במו מים המרים, להודיע כוחם לבני אדם
(ו) וחכמה אצל לילודי אישה, להתפאר ברוב נפלאותיו
(ז) למרקחת ירקחם הרוקח, אך קצרה ידו לרפא, אם ה' לא ייתן חיים על פני הארץ
(ח) לכן כי חלית בני, העתר מהר אל ה' והוא ירפאך
(ט) סור מרע והרחק מאון כפך, וזכך לבך אל ה'
(י) והקטר קטורת לאזכרה, והקרב סולת למנחה, והסך נסך שכר לה' כמתחטא
(יא) ואז הפקד ביד הרופא נפשך, כי מאת ה' הוא, ולא תשלחנו עד כי נרפאת
(יב) יש רופא אשר תעלה לך על ידו ארוכה, כי יקרא אל ה' לעזרו למען החיות נפשך
(יג) החוטא לאלוהים, ייפול בידי רופא

[מוות ואבל]

(יד) הורד דמעה למת בני, וספד עליו כעל הוות נפשך
(טו) כסה גוויתו בשמלה כערכו, והשיבהו בכבוד לאדמתו

טז) אך יום או יומיים הרם קולך בבכי ובמספד, כנכון לבל ילוננו עליך
יז) ואחר הנחם מתוגתך, כי תבואת תוגה מות, וכל כאב לב יחליש וימית
יח) בהוסרו מפניך תסור התוגה, כי חיי קשה יום ברוחו ילינו
יט) אל תיתן לדאגה נפשך, הסירה וזכר אחריתה
כ) כי מירכתי שאול אין השב תוגתך, לא להועיל לו, ואתה תרע לנפשך
כא) כמות רעך כן מותך, היום קרתהו ומחר תקרך
כב) בנוחו על משכבו ינוח זכרונו, וכי יצאה נפשו הנחם על נפשך

[בעלי מלאכה]

כג) הוגה בדת אל לא יעמול במלאכה, ושוחרי תורה לא ייגעו בכפם
כד) חורש בבקר איך יחקור, ונוהג במלמד איך ילמד
כה) בעמל ופרך יבלה שנותיו, ותמיד שיחתו את פרים
כו) הגיוני לבבו לשדד אדמתו, ולבלול לבקריו בוקר וערב
כז) חרשי עץ ואבן, יומם ולילה לא ישבותו
כח) ומפתחי פתוחים על משמרתם ישקודון, לתאר ולשנות מעשימו בהשכל
כט) חרש ברזל על פעלתו יחרש, ועיפה נפשו מעשן האש ומהלמות פעם
ל) בעיניו יחקור אל תכלית כלי, ומקול הפטיש תצילנה אוזניו
וכל חפצו אך ללטש ולהיטיב ולהישיר פעלו
לא) יוצר חרש על האבנים יעמל, ברגלו יגלול גלילו, ועיניו על מידה וערך יביטו
לב) פעם יוצר הכלי בידו, ופעם ירכך הטיט ברגלו
לג) אחר יחשב לדשן הכבשן, ולטוח הכלי בטיח
לד) כל אלה יבטחו בעמל ידיהם, ואל כל תכלית יחקורו
לה) בכל עיר ועיר לא יפקד מושבם, ובהיפקדם לא ילין בהן איש ולא ידור בהן אדם
לו) אפס כי לעצה לא יכוננו ובקהל עם לא ירמו
לז) על כסא משפט לא ישבו, כי לא ידעו דת ודין
לח) נבער לבם מדעת לעשות משפט, ומליצה אין בפיהם
לט) אבל כל צרכי ארץ בידם יכוננו, לכן תחת משאם יום ולילה ירבוצון

פרק לט

[מעלת לומד התורה]

א) לא כן שם לבו לתורת ה' בשבת תחכמוני מושבו, ובנביאי אל יתבונן
ב) דברי אנשי שם ידרוש, ובעמקי משליהם ירד
ג) על תעלומותיהם ישכיל לחקור כל חידה ומליצה
ד) לו יאות משמרת שרים, ומהלך בין נגידים
ה) הוא יעבור ארצות גויים, ואת הטוב ואת הרע יכיר
ו) בוקר ישחר פני יוצרו, ולפני אלוהים ישפך שיחו
ז) שפתותיו תבענה תהילה לה', ועל חטאותיו יבקש רחמים
ח) אם בעיני אל עליון ירצה, יופיע עליו אור חכמתו
ט) יערוף לקחו כמטר, ועל שפתיו הלל ותודה לה'
י) כל מחשבותיו יכוננו, להבין מצפוני חכמתו
יא) תוכחת מוסר יגלה בשער, ותורת ה' כל תהילתו

(יב) רבים ישבחו חכמתה, והיא תקום לעולם ועד
(יג) זכרו יישאר לנצח, ושמו ינון לדור ודור
(יד) גויים ולאומים יספרו תהילתו, ובמקהלות ירמם
(טו) בחייו יבורך שמו מאלף, ובמותו אין קץ לזכרו
(טז) עוד מלים מלאתי, ורוחי בקרבי כסהר במלאו
(יז) שמעוני בני קדושי אל, ותפרחו כשושנה על יובלי מים
(יח) ריח ניחוחכם כריח לבונה, כחבצלת תציצו ותזלו בושם
(יט) זמרו תהילה לאלוהינו, הללוהו על רב נפלאותיו

[תהילות ה']

(כ) הבו לה' כבוד שמו, שירו תהילתו בפה ובכינור
(כא) אמרו לה' כי טובים כל מעשיו, ולכל דבריו עת ומועד
(כב) מי יאמר מה זה ועל מה זה, כי כולמו נחמדים בעתם
(כג) בדברו ניצבו כמו נד נוזלים, ותהומות קפאו בלב ים
(כד) הוא יצווה ובחסדו יקום כל דבר, מי יאמר אליו מה תעשה
(כה) לפניו נגלו מפעלי כל בשר, ותעלומה אין מנגד עיניו
(כו) כי מעולם ועד עולם ישורו, ודבר לא נכחד ממנו
(כז) מי זה יאמר למה זאת, כי יש תכלית לכל נוצר
(כח) ברכתו תזל כמו זרם, והארץ רוותה חשרת מים
(כט) אולם בתגרת ידו יפגע גויים, כהפך ארץ פרי למלחה
(ל) מעוז לתום דרך ה', ומחיתה לפועלי און
(לא) מראשית הטובות לטובים נבראו, והרעות לרעים הוכנו
(לב) כל חפצי אדם לחיים הם: אש ומים, ברזל מלח וקמח, דבש וחלב, תירוש ויצהר ושמלה
(לג) כל אלה מטיבים לטובים ולרעים, לרעה יהפכון
(לד) גם הרוח לשבט נברא, ובעוז אפו ישחית יחבל
(לה) בשצף קצף ישתער והיה לבער, כי בעברת ה' יעבר
(לו) גם אש וברד, כפן ומות, לשפטים נבראו
(לז) שן בהמות נחש ועקרב, ושלח לשבט בוגדים נכונו
(לח) ובדברו כולם שמחים לעשות רצונו, וכי יקראו לפקוד את הארץ, לא יאחרו ולא יפקדו
(לט) על כל זאת מראש השכלתי, ונתתי את לבי להעלותם על ספר
(מ) כל מעשי ה' אך טובים, וכולם יפים בעתם
(מא) אל תאמר זה נופל מזה, כי לעת נכון נכוחים כולם
(מב) לכן בקרב וכליות הללוהו, וברכו שם ה' לעולם סלה

פרק מ

[חיי אדם עמל מלאו]

(א) חיי בני אדם עמל מלאו, ועול כבד על שכמם ישאו
(ב) מעת גוחם מרחם אמם, עד שובם אל האדמה - אם כל חי
דאגה ופחד, תוחלת ומות, מנת חלקם
(ג) ממלך יושב על כסא עד שחה לעפר נפשו; מנושא נזר ואבני יקר עד חגור שק
(ד) אך קצף קנאה ושטנה, ריב אסון ומדון וצרת עין

(ה) גם על משכבו בלילות רעיוני רוח יבעתוהו
 (ו) במעט שנתו לא ינוח, ומחזיוני אימים ייבהל, כצופה על ראש ההר
 (ז) בהקיצו עת יראה כי שווא תמורתו, כפליט משדה הריגה יינפש
 (ח) כן דרך כל בשר מאדם ועד בהמה, ועוד שבעתים לחוטא
 (ט) דם והרג, ריב וחרב, אסון ורעב, נגע ושחת נצפנו לרשעים, וגם המבול היה בגללם
 (י) כל יליד עפר לעפר ישוב, כמים שבים אל הים
 (יא) שוחד ועוול יאבדו, ואמת לעולם עומדת
 (יב) הון רשע כנחל ייבש, ויעבור כרעם במטר
 (יג) ברבות חילו ישמח בו, ואחריתו עדי אובד
 (יד) צאצאי רשע לא ינובון, כי שורשם ניטע בצחית סלע
 (טו) אם גם מיובלי מים ירטבו, לפני כל חציר ייבשו
 (טז) גמול חסד כגן בעדן, וצדקה תעמוד לנצח
 (יז) אשרי איש שמח בחלקו ואוכל לחמו ביגיע כפיו - טוב ממוצא שלל רב
 (יח) בנים ובנין עיר מקימי שם המה, וטוב משניהם אישה תמימה
 (יט) יין ושיר משמחים הלב, ואהבת חכמה עלתה על שניהם
 (כ) חליל וכינור ינעמו לאוזן ומשניהם אמרי שפר
 (כא) חן ויופי נחמדים לעין, ונאות דשא נבחר משניהם
 (כב) טוב כי ידבק איש באחיו, וטוב מהם איש ואשתו
 (כג) אח ועוזר טובים בצרה, וגמול חסד טוב משניהם
 (כד) כסף וזהב ירוממו לב גבר, ויראת ה' טובה משניהם
 (כה) הון ועושר יעודדו מצעדי איש, ועצה טובה נבחרה מהם
 (כו) יראת ה' לא תחסר דבר, ולא תשאל מאין יבוא עוזר
 (כז) יראת ה' כגפן פורייה, ותפארתה על כל רוממה

[לחם חסד]

(כח) בני מנע רגלך מנדוד ללחם, כי טוב המות מחיי נדודים
 (כט) חיי איש שוקד על שולחן אחרים אינם חיים
 (ל) אוכל פת זרים נפשו ישפיל, ורחב לב יקוץ בלחם הקלוקל
 (לא) לחם עני ינעם ללא ידע בושת, אך אש אוכלת הוא בבטנו

פרק מא

[מר המוות]

(א) מר המות לאיש שלו, וכל טוב תועפות לו
 (ב) לחדל-עמל וידו תצליח, ואוכל עוד יערב לחכו
 (ג) מתוק המוות לקשה יום, ולאיש חלש וזקן עת דאוג ידאג ותוחלת אין
 (ד) את המוות אל תירא כי חוק אלוהים הוא על כל בשר, גם לקדמונים וגם לאחרונים
 (ה) התוכל למרות את פי ה', אם עשר אם מאה ואם אלף שנים תחיה, מיד שאול אין מציל
 (ו) זרע פושעים ודובקי בם, בנים משחיתים הם
 (ז) נחלת ילדי שפע תאבד, וצאצאיהם קלון ינחלו
 (ח) על אב בלייעל יזעף לבם, כי בעבורו גם המה לשמצה
 (ט) אוי לפושעים עוזבי מצוות ה'

(י) כי אם ישרצו לא יפרצו, ואשר יולידו יאבדו, ובמותם תקולל חלקתם
 (יא) יוצאי עפר לעפר ישובו, ורשע ירד מקללה לאבדון
 (יב) מספד אדם על בשרו, ושם רשע לעד ייכרת
 (יג) לכן בני היזהר בשם טוב, כי יקר הוא מאלפי זהב וכסף
 (יד) לחיים טובים יש קץ, ואין קץ לשם טוב
 (טו) שמעו בני לקול תוכחתי, ושלום לכם
 (טז) חכמה מסותרת ומטמון טמון, מה יועילו גם שניהם
 (יז) טוב אוויל מכסה איולתו, מחכם מסתיר חכמתו

[בשבח הבושה]

(יח) ועתה למדו בושת מדברי, כי לא כל עת הבושה נכונה ולא היא עד תמיד על האמת
 (יט) אב ואם בושו מנאוף, ומושל עם בוש מכחש
 (כ) בושו שופט ונשיא מהטות משפט, ועם הארץ ממרי
 (כא) בוש רע מבגוד ברעך, ושכן בוש מגזל
 (כב) התבושש ממעול בתורת ה' ומהקל לחם מאכל כי תשען עליו בזרועך
 (כג) בוש מתת ומקחת שוחד, ומהעלים עינך מדורשי שלומך
 (כד) בוש מהביט פני זונה, ומהסתיר פניך משאר בשרך
 (כה) התבושש מקחת אחוזת רעך, ומחמוד אשת עמיתך
 (כו) מהתאוות אמתו ולארוב אל משכבה
 (כז) בוש מהכלים פני אחיך, כי פתחת לו ירך
 (כח) התבושש מהגיד כל אשר שמעת, ומגלות סוד רעך
 (כט) אם מאלה תבוש אשריך, כי תמצא חן בעיני כל אדם

פרק מב

(א) אך מאלה לא תבוש ולא תשא פני גבר כי יחטיאך
 (ב) משמור את מצות ה', ומהרשיע רשע בהישפטו
 (ג) מלכת במישור את אחיך ואת הנכרי, ומהנחיל לאיש נחלתו
 (ד) מהיזהר במידה ובמשקל, אם רב ואם מעט
 (ה) מהיות תמים במיקח וממכר, משחרר בניך במוסר, ומייסר עבד מרי בשבט
 (ו) מסגור הכל במסגר, אם רעה אשתך וידיים רבות תסבבך
 (ז) מתת כל דבר במידה ובמספר, ומהעלות על ספר את אשר תיקח ותיתן
 (ח) מתת לפתאים לקח, וגם לשישישים כי יתחרו בצעירים
 (ט) אז יישירו דרכיך, וכל פה יהלל צדקתך

[על האישה]

(י) בת לא אורשה תמוגג לב אביה, ומפחדה נדדה שנתו
 (יא) אם צעירה - פן תעגן, ואם תינשא - פן תשנא
 (יב) אם בתולה - פן תפתה ותהר בבית אביה, ואם בעולה - פן תשטה או תהי עקרה
 (יג) שמר בתך משרכת דרכיה, לבל יביטו בכ שורריך
 (יד) פן ירחיבו פיהם עליך, ופניך ייכלמו בשער

(טו) אל תביט אל יפה תואר איש, ואל תשב בחברת נשים
(טז) כי מבגד יצא עש, ומאישה תצא רעה
(יז) טוב שבת עם נבל משבת עם אישה יפהפיה, כי בושת וקלון תכסך

[מעשי יה]

(יח) ועתה אזכרה מעשי יה ואשר ראיתי אספרה במו פי
(יט) שמשו תזרח ותגיה הכל, ואור יפעתה הדר כבודו
(כ) מי מקדושים יספר פלאיו בחוללו ארץ ותבל, כי הכל מלא תפארתו
(כא) עיניו תשורנה עמקי תהומות, עפעפיו יבחנו כליות ולב
(כב) לפניו נגלו תעלומי לב וכל מדע הוא יודע, צופה ומביט עד סוף כל הדורות
(כג) ראשית ואחרית גלויות לפניו, אין נסתר ונעלם מנגד עיניו
(כד) רעיוני לבב וניב שפה, לא נפלאו ממנו
(כה) נפלאותיו מלאות חן והדר, ומעולם עד עולם בלי תוספת בלי מגרעת
(כו) מי יורהו עצה ודעת
(כז) מפעלי שדי נחמדים כולם, עד ניצוץ ינוצץ למראה עיניים
(כח) חיים כולם נצח יעמודו, וכולם למשמעתו יסורו
(כט) שניים שניים נבראו, אחד לעומת אחד, ומשגה אין במו
(ל) בטובם ישלימו איש את אחיו, ועין לא תשבע תפארתם

פרק מג

[פלאי הטבע]

(א) זוהר גובהי שחקים וגאוונו רקוע ברקיע, מחמדי לב ועין המה
(ב) השמש יצא והנה אור, פלא אלוה תמים דעים
(ג) בחום צהרים יבשה הארץ, מי יכול לעמוד לפניו
(ד) עזה חמתו מני כבשן, להבתו תלהט הרים, ואורו יעוור עיניים
(ה) כברק ירוץ לרוץ אורחו, מה גדול ה' ומהלל עושהו
(ו) ירח עשה לעת ומועד, לאות עולם, לימים ולשנים
(ז) מועדי ה' עליו נוסדו, ונוגהו הולך וחסר
(ח) שמו ירח כי יעשה ירחים, ובהפלא ופלא ירבה וימעט
(ט) כנס במחנה הוא במרומים, המאיר לצבאי שמים
(י) גדודי כוכבים שמה ערוכים, ואורם יהל בכל הרקיע
(יא) על פי ה' ילכו בסדרים, לא ייעפו ולא ייגעו
(יב) הרם עינך לקשת בענן והלל עושהו, כי יפיץ נוגהו בהוד והדר
(יג) כחוג יחוג פני שמים, ויד ה' עשהו וירקעהו

[שלג]

(יד) הוא ציוה וישלג שלג, ובדברו ברקים יפוצו חוצה
(טו) יפתח אוצרו ועננים יפרצו, וכעוף יעופו על כנפי רוח
(טז) בעזו יצבור ענני שחק, ואבני ברד ניתכו ארצה
(יז) המביט להרים ויתפלצון, ומקול רעמו תנוט ארץ
(יח) בדברו נשב תימן וצפון, ושלג יעיף כעוף מעופף, ויצברהו כארבה לחומרים

(יט) לבנת מראהו תשמח עיניים, ועל מטרת עזו ישתומם כל לב
 (כ) כפור כמלח יפזר ארצה, ומים יקפא לחצים שנונים
 (כא) מצפון ישב רוחו ונוזלים קפאו על מקווה מים, יכסה קרח וילבישם שריון
 (כב) באפו יפרק הרים ישימון ישים לבער, וצמחי יער יבער כאש אוכלת
 (כג) ולהשקיט אלה אד יעלה, וטל ירד ומחדש פני אדמה
 (כד) בדברו ישבִיח דכִּי ים, שם איים נטעו הנה והנה
 (כה) יורדי ים יספרו מוראם, ואנחנו שמענו ונפעמנו
 (כו) המה יראו מעשי יה, כי בין חיות שונות ותנינים יעבורו
 (כז) הכל פעל אל למענו, וברוח פיו הכל נוצר
 (כח) ולמה אוסיף עוד לספר, אם אין ספורות למו

[רוח ה' בכל]

(כט) סוף דבר - רוח ה' בכל
 (ל) כי אם רוממנוהו מה הוא, והוא רם על תמים
 (לא) גדול ה' ונורא מאוד, ולגדלותו אין חקר
 (לב) רוממוהו בעוז ותעצומות, ואל תחדלו ולא תשיגוהו
 (לג) אי זה עין שזפתו, ואי זה פה יהלל מהללו כרב גדלו
 (לד) ואפס קצה פלאיו נשור, ורובם ממנו נפלאו
 (לה) כי ה' יוצר הכל, ומחכמתו אצל ליראיו

פרק מד

[תהילת אנשי שם]

(א) ואף תהילת אנשי שם ויקר אבותינו אזכירה, איש איש בדורו
 (ב) הגדיל ה' לעשות עם אלה, ומראש הודיע גבורתו במו
 (ג) אלה משלו כתבונה בארצם, ואלה עשו גדולות בעמם, ועצה ונבואה על שפתם
 (ד) בחכמה שפטו את העם, וילמדום תורת חיים
 (ה) מוסרם מלא אמרי בינה, שיר וזמר חקרי לבותם, ותהילות ה' העלו על ספר
 (ו) און והון תועפות למו, והשקט ובטח במשכנותם
 (ז) בדורותם כבוד נחלו, למרחוק יצא שמעם, וזכרם נשאר לברכה
 (ח) ואחרים באי כבוד גוועו ואין שם, ואין שארית למו
 (ט) חיתם כלא הייתה, ותולדותם כמוהם
 (י) אמנם צדקת ישרים עומדת לעד, וזכרם לא יסוף לעולם
 (יא) זרעם יישאר לנחלה, ובברית ה' יעמדו כולמו, הם ונינם ונכדם
 (יב) צאצאיהם יצוצו לנצח, וזכרם לעולם לא ימחה
 (יג) עצמותם בקבר ינוחו, ושמם יחיה לדור ודור
 (יד) לאומים ישבחו חכמתם, ותהילתם ירננו בקהל
 (טו) בהתהלך **חנוך** את אלוהים ואיננו, כי לקח אלוהים ויציגהו למשל עמים
 (טז) **נח** היה איש תמים, ולעת קצף מצא כופר
 (יז) בשטף מבול נשאר לפליטה, וה' כרת בריתו אתו לבלתי השחית עוד כל בשר
 (יח) **אברהם** היה אב המון גויים, ואין כמוהו יקר בארץ
 (יט) בשמרו את משמרת ה' וישם בריתו בבשרו, כי מצא במסה לבבו נאמן

(כ) וישבע לו כי יתברכו בזרעו כל גויי הארץ, ולהרבות אותו כחול הים
(כא) להקימו עד כוכבי שמים, ולהנחילו נחלה מים עד ים, ומנהר עד אפסי ארץ
(כב) את בריתו הקים את **יצחק** עבור אברהם אביו, ויתנהו לברכה בארץ
(כג) ויעמידה **ליעקב** לחוק ויברכהו לרשת נחלה, ויבדילה לשנים עשר שבט

פרק מה

[משה אהרן ופנחס]

(א) ממנו יצא **עבד ה'** ינון שמו לעולם נשוא חן בעיני אלוהים ואדם
(ב) כאבות הקדושים הרימו אל, ויתנהו מגור למשנאיו, ואותות ומופתים שם בפיהו
(ג) נגד מלכים כבדהו ה', וייתן בידו חוקים ישרים לעמו, ועיניו ראו כבוד אלוהים
(ד) על אמונתו וענות לבו הקדישו ה', ויבחר בו מכל אדם
(ה) את קולו השמיעו אלוהים, וערפל שם סתרו
(ו) פנים אל פנים הודיעהו חוקיו, גם תורת חיים וחוכמה,
ללמד עדות לישראל ומשפט ליעקב
(ז) אתו כמוהו הרים והקדיש **אהרן** אחיהו, ויבחר בו משבט לוי
(ח) ברית כהונה כרת אתו למשמרת עולם, וילבישו בגדי תפארת
(ט) מעטה כבוד עטרהו, מכנסיים מעיל ואפוד בעבותות זהב
(י) פעמוני זהב סביב למעילו, ונשמע קולו בבואו אל הקודש, לזיכרון לבני ישראל
(יא) ובגדי הקודש מעשה רוקם זהב וארגמן, ואבני שוהם וחושן המשפט באורים ותומים
(יב) והחושן מעשה חושב, והאבנים מוסבות משבצות זהב ופיתוחי חותם
על מספר שבטי בני ישראל
(יג) וציץ זהב על המצנפת, ובו חרות קודש לה'
(יד) מלבושי כבוד ותפארת היו לו, וכולם נחמדים לעין
(טו) כאלה לא נראו לפניו וכל זר לא לבש כמוהם, כי בגדי קודש הם לו ולזרעו אחריו
(טז) פעמיים ביום הקריב עולה, ומשה מילא את ידו וימשחהו בשמן הקודש
(יז) ברית עולם הוא לו ולזרעו עד עולם, לכהן בקודש ולברך העם בשם ה'
(יח) מכל אדם הבדילו אלוהים, לנסך ולהקטיר ולכפר על עמו
(יט) משמרת פקודתו הפקיד על ידו, לתת משפט ביעקב ותורה לישראל
(כ) בקום עליו אנשי מרי במדבר, ויתנודדו בקנאתם למרות כבודו, עדת קורח ודתן ואבירם
(כא) וירא ה' וינאץ, ותבלעם האדמה בחרון אפו
(כב) מופת נורא שם בהם, לכלותם באש עברתו
(כג) וה' הרים עוד כבוד אהרן, וינחל לו נחלה
(כד) מראשית כל פרי ומקדשי ה' הטריף לו לחמו, לו ולזרעו אחריו
(כה) כי אין לו חלק בארץ, וה' חבל נחלתו
(כו) **פינחס בן אלעזר** השלישי ביקרו, כי קינא את קנאת אלוהיו
(כז) במרד העם התעורר רוח צדקתו, וישב חמת ה' מישראל
(כח) וה' כרת אתו ברית כהונת עולם, לשרת בקודש ולכפר על עמו
(כט) וכאשר נשבע לדוד בן ישי, לבלתי הסר שבט מיהודה
כן הנחיל משמרת הכהונה לאהרן ולזרעו לשפוט את העם וללמדו דעת
(ל) למען יישאר כבודם לעולם, ותפארתם לא תסור מזרעם

[יהושע והשופטים]

- (א) אחרי משה קם **יהושע** בן נון איש חיל ונביא ה'
- (ב) כשמו כן הוא, כי הושע הושיע את בחירי אל, נקם השיב לצריו ולעמו הנחיל נחלה
- (ג) בנטות ידו עשה חיל, ובהנף ידו כבש הרים
- (ד) מי כמוהו גיבור במלחמה, בלחמו את שונאי אלוה
- (ה) הלא על פיהו דמם השמש, ויום נחשבו יומיים
- (ו) במצור מצריו פלל לאל, ויעתר לו ה' וימטר אבני ברד עלימו
- (ז) הרעים כרעם ממרום עלימו ויכלם עד כלה, למען יכירו חצי שדי, אשר היו בעוזריו
- (ח) הוא **וכלב** בן יפונה עשו גדולות בימי משה
כי עמדו בפרץ העם וישקטו את תלונותם
- (ט) לכן מששים ריבוא לבדם נשארו, לרשת נחלה בארץ זבת חלב ודבש
- (י) הגדיל ה' כוח כלב עד זקנה לעבור בארץ הרים לרשתה
- (יא) למען דעת כל בית ישראל, מה טוב לכת בדרכי ה'
- (יב) וגם **השופטים** איש איש בשמו אשר לא סרו מאחרי ה'
ולא זנו אחרי לבבם, ברוך זכרם
- (יג) עצמותם ינובון במשכבם, בזרעם יברך זכרם כי ינחילו כבודם למו
- (יד) וימשח נסיכים לעמו **שמואל** הנביא ידיד ה' הקים משרה בישראל
- (טו) בדתי אלוהים שפט את העם, וה' פקד את יעקב
- (טז) עד מותו נמצא לבבו נאמן, ואמונתו ענתה בו כי חוזה אמת הוא
- (יז) כי הקיפהו אויביו, הקריב טלה לעולה וה' ענהו בהרעימו ממרומים
ומשמים נתן קולו קול עז
- (יח) שרי צור ריצץ ארצה, ויקרקר כל סרני פלשת
- (יט) נגד ה' ומשיחו העיד במותו כי ניקתה ידו משוחד מחוט ועד שרוך נעל וצדקתו ענתה בו
- (כ) ואף אחרי מותו ניבא למלך אחריתו ומעפר השמיע קולו, כי חטאת מושל העם תמחה

[דוד מלך ישראל]

- (א) אחרי קם הנביא בימי **דוד**
- (ב) כאשר יורם חֶלֶב מִזְבֵּחַ, כן דוד מישראל
- (ג) שיסע האריה כשסע גדי, ודוב הרג ככבש
- (ד) עודו עֶלֶם הכה את איש הביניים, וייגל את חרפת עמו מעליו
- (ה) ידו לקטה אבן מילקוט, וגולגולת גלית הפיל ארצה
- (ו) העתיר לאל לנחות ימינו, וַתִּצְמַח גִּיבּוֹר אֲזוּר חֵיִל, להרים קרן ישראל
- (ז) עליו ענו בשירים הכה דוד רבבותיו, וה' ברכו ויעטרהו עטרת תפארת
- (ח) קמיו הכניע מסביב וירעץ פלשתים צורריו, וקרנם גדע עד היום
- (ט) על כל פועל נתן תודה, וישר שיר לאל הקדוש, כי אהב ה' עושהו
- (י) שָׁרִים הִקִּים על מזבח ה', לזמר יום יום נעימי זמירותיו

יא) בהדר חגג חג ומועד להלל לשמו הגדול, וזמר בהיכלו לבקרים
יב) וה' העביר פשעיו, וירם קרנו לנצח
יג) גם כרת בריתו אתו, להקים כיסאו בישראל

[שלמה החכם מכל אדם]

יד) ואחריו קם **שלמה** בנו, איש חכם ונבון, וימלוך תחתיו בהשקט ובטחה
טו) כי ה' הניח לו מסביב, למען בנות בית לשמו והיכל ה' לדורות עולם
טז) מה חכמת שלמה בנעוריו, מלאת כנהר שכל ודעת
יז) מה נעמת במשל ומליצה, רוח חכמתך מלאה כל הארץ
יח) באיים ומרחקים שמעו שמעך, ויען כי שָׁלוֹן, יקרת בעין כל
יט) בכל הארצות שמעו כן, תמהו על זמירותיך ומליצותיך על משליך
כ) בשם אלוה קדוש ישראל, אצרת זהב כבדיל וכסף כעופרת
כא) אך על נשים נפתה לבבך ונפשך, ובכבודך נתת דופי
כב) במשפחתך שמת תהילה, כי העירות בה חמת ה', ותישא עוון אשמתך
כג) לשתיים נחצתה מלכותך, ושבת רשע פרח מאפרים
כד) ובכל זאת לא סר מעמך חסד ה', ולא אבה השחיתך
כה) זרע בחירו לא האביד, וצאצאי ידידו לא הכרית
כו) ויישאר שריד מיעקב, ושורש מדוד בן ישי
כז) בהתאסף שלמה אל אבותיו, השאיר **רַחֲבֵעַם** מגזעו לחטאת
כי נבער מדעת פרע את העם
כח) **וירבעם בן נבט** החטיא את ישראל, ויטבע את אפרים ביון חטאה
כט) שגבה חטאתם עד הוגלו מאדמתם וירב פשעם, עד בערה במ אש רשעם

פרק מח

[אליהו]

א) כאשר מתלקחת פרץ **אליהו הנביא** ודבריו כלפידים בוערים
ב) הפקיד עלימו רעב, ובקנאתו לאלוהיו המעיטם
ג) בדבר ה' עצר את השמים, ושלוש פעמים הוריד אש מהם
ד) מה גדלת אליהו במופתים, ומי ידמה לך ביקר
ה) ברוח ה' מת החיית, ומירכתי שאול העליתהו
ו) מלכים ונסיכים הורדת מכיסאם, ומשפטי ה' ידעת מסיני וחורב
ז) נסכת מלכים לרדות בעם, ונביאים הקימות תחתיו
ח) בסער עלית שמימה, וברכב אש נשאת מרום
ט) כעת הוכנת לעשות שפטים, ולהשיב אף ה' טרם הותכו
י) והשיבות שבטי בני יעקב, ולב בנים על אבותם
יא) אשרי כל רואיך ואשר נמו באהבתך שנתם, כי חיה נחיה כולנו
יב) בהילקה אליהו בסערה, צלחה רוח ה' על אלישע
יג) מימיו לא נשא פני מושל, ואיש לא משל ברוחו
יד) לבו יצוק בל ימוט, ועוד בקברו רוחו מתנבא
טו) בחייו נתן מופתים, ועוד במותו הפליא לעשות

[חזקיהו המלך ומפלת סנחריב]

טז) עוד לא שב העם מדרכו ולא סר מפשעו, עד הגלו מעל אדמתם ועל כל פני הארץ נפוצו
יז) אך שריד נשאר ונשיא מזרע דוד, וילכו אלה בטוב ואלה בקרי
יח) **חזקיהו** חיזק חומות הקריה וכלכל אותה במים
יט) בקע בצור תעלה ויבא מימיו העירה
כ) בימיו עלה סנחריב, וישלח את רבשקה מלכיש
כא) ויתאמר בגאון לבבו, וינף על ציון ידו
כב) ותרפה יד ולבב העם, ורטט החזיקם, כמו אישה בציריה
כג) ויצעקו אל ה' אלוהי הרחמים וישטחו אליו כפיהם, וישמע ה' ויצילם ביד ישעיהו
כד) ויך מכה במחנה אשור ומלאך ה' השחיתם
כה) כי מילא חזקיהו אחרי ה', וילך בדרכי דוד אביו, כאשר ציוהו ישעיהו נביא גדול ויקר
כו) בימיו שב השמש אחרנית, וימי המלך על פיהו נוספו
כז) ברוח קודשו ראה קץ כל דבר, וינחם אבלי ציון
כח) אותו הגיד עד סוף הימים ותעלומות סיפר בטרם צמחו

פרק מט

[חידוש הברית בימי יאשיהו]

א) כקטורת סמים מעשה רוקח, כן שם **יאשיהו**
ב) כצוף דבש מתוק לחיך, וכזמר נעים על כוס יין
ג) נכון לבו בטוח בה', הסיר השיקוצים מקרב העם
ד) חכתה נפשו לאלוהיו, ובעת סרה השיב התורה
ה) זולתי דוד חזקיהו ויאשיהו, סרו כולם ויעזבו את ברית ה'
ו) עזבו לאחרים חילם, ותפארתם לעם נכרי
ז) ויציתו אש בציון וחוצותיה נשמו, כדבר **ירמיהו** אשר בו בעטו
ח) אף כי נקדש מרחם אמו, לנתוש ולנתוץ להרוס לבנות ולנטוע

[יחזקאל תרי עשר ונחמיה]

ט) **יחזקאל** חזה מחזה, וה' הראהו כבודו במרכבה
י) בדמיון גשם שוטף חזה על חוזי שווא, ולהולכי בתמים בישר תנחומים
יא) ואף שנים עשר הנביאים, עוד עצמותם תפרחנה בקבר וזכרם לברכה
יב) כי נחמו בית יעקב, ויבשרו תשועות למו
יג) מי יספר תהילת **זרובבל** ויקימו היכל לתפארת נצח והוא כחותם על יד ימין
יד) ועל ידו **ויהושע בן יהוצדק** כי שניהם בנו בית לאלוהים
טו) ובין הבחירים, ינון שם **נחמיה** לעולם
טז) הוא הקים חומות הנופלות, הוא הכין דלת ובריה למו, ויבן בתים לשבת
יז) אכן אין ערוך לחנוך, אשר לקחו אלוהים, ואין מי ישווה ליוסף נזיר אחיו ומשען עמו
אשר העלו את עצמותיו
יח) ואף לשם ואף לשת, כבוד והדר בבני אדם
יט) אך כליל תפארת לראש אדם הראשון ראש כל בשר

[הכהן הגדול שמעון]

- (א) **שמעון בן חונוי** כהן הגדול, חיזק בימיו את בדק הבית ואת היכל ה'
 (ב) כפלים הגביה יסודם, ואת ההיכל הקיף יציע גבוה
 (ג) צינורי המים המעיטו מימיהם, ויעשם נחושת וייזלו שלשתים
 (ד) כגבר עמד בפרץ עמו, ונגד הפורץ בצר הקרת
 (ה) מה טוב מראהו בעיני הקהל, בצאתו מבית לפרוכת
 (ו) כהילל בן שחר מציץ מענן, וכירח במלוא תפארתו
 (ז) כשמש זרח על היכל ה', וכקשת עם הדרת צבעיו במרום
 (ח) כשושנה בימי האביב, כחבצלת על אפיקי מים, וכארז לבנון בקיץ
 (ט) כריח לבונה במחתה, וככלי יקר מוסב פז סחרת
 (י) כהדר זית פורייה, וכברוש רענן רם הקומה
 (יא) בלכתו למזבח לבוש מעילו, ופארי הקודש מסביב, וימלא הבית תפארתו
 (יב) בקחתו חלקי הזבח מכף אחיו, ובעמדו על אש המזבח הקיפהו הכוהנים
 כארז לבנון מוקף תמרים
 (יג) כולם בני אהרן לבושי הדר וזבחי ה' בכפיהם, לעיני כל עדת בני ישראל
 (יד) ולכלות עבודת המזבח בהקריבו את אשי ה', שלח לַסֵּךְ ידו להסך דם ענב
 לריח ניחוח לה' מלך כל הארץ
 (טו) ובני אהרן נשאו את קולם ויריעו בחצוצרות תרועה לזיכרון לפני ה'
 (טז) וכל העם נפלו על פניהם, וישתחוו לה' אל עליון
 (יז) השרים פצחו בשיר פיהם, והבית מלא נעים זמירות
 (יח) ויודו כל העם את חסדי ה', ויתחננו לו עד כלות כל העבודה
 (יט) והכהן בצאתו נשא את ידו אל כל קהל ישראל, ויברכם בברכת ה'
 (כ) וישתחוו כל העם שנית לפני ה' ויאמרו
 כא) הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו
 כב) הגדיל ה' לעשות עמנו מיום צאתנו מרחם עד היום, וכה יוסף לעשות עמנו כחסדו
 כג) תן לנו לב שמח, וחדש ימינו בשלום כקדם
 כד) יהי נא חסדך עלינו, ופדנו לעת רצון כי בא מועד
 כה) שני גויים שנאה נפשי, ושלושה לא בגויים יתחשבו
 כו) יושבי הר שומרון ועם פלשת, ועם סכל בשכם
 כז) אלה דברי יהושע בן סירא איש ירושלים, דברי דעת חכמה ומוסר, ואלה מורשי לבבו
 כח) אשרי הגבר יהגה במ משים על לבו יחכם
 כט) כל הולכי במ יכוננו, כי באור ה' יהלכון ומחכמתו יתן ליראיו
 ל) ברוך ה' לעולם אמן ואמן

תפילת יהושע בן סירא

(א) ארוממך אלוהי המלך ואגדלה שמך צורי וגואלי
(ב) כי היית מחסי ומגיני, והצלת משחת נפשי
(ג) מלעגי שפה ומטופלי שקר חילצתני, הושעתני מכל צוררי
(ד) ברוב רחמיך פדית אותי מיד מבקשי נפשי, ומאורבים לדמי וממוקשים שתו לי סלה
(ה) להבי אש הקיפוני ונמלטתי, וממעמקי שאול דיליתני ירך
(ו) כי מטה למות נפשי וחיי לשאול הגיעו, ואתה הצלתני מלשון רמייה וממלשיני למלך
(ז) הקיפוני מסביב ואין עוזר, פניתי למושיע ואין
(ח) ואזכרה רחמיך ה' כי מעולם המה, וכל קוויך לא יבושו, ותושיעני ימינך מכף צוררי
(ט) ממעמקים קראתיך ה' לחלץ ממות נפשי, ולך אלוהי אבי שוועתי להצילני בעת צרה
(י) כי עדת עריצים בקשו נפשי, וכל עזרה רחוקה ממני
(יא) ואתה ה' שמעת לקול שוועתי וחלצת ממות נפשי, סכות לראשי ביום נשק
(יב) לכן בכל יום אברכך, ואהללה שמך לעולם ועד
(יג) עודני נער ובטרם תעיתי בקשתי חכמה בתפילתי
(יד) בבית ה' שחרתיה וכעל בכורי ענבים ששתי לקראתה, ועוד נשמתי בי לא אעזבנה
(טו) בה עלץ לבבי ובאורחה דרכה רגלי, ומנעורי הלכתי בנתיבותיה
(טז) לה נטיתי אזני ולקולה האזנתי ואראה כי חכמתי
(יז) על כן אודך לעולם ה' כי השכלתני בחכמתך
(יח) ונתתי את לבי להשכיל ולהיטיב, למען לא אבוש כי בכול לבי דרשתיה
(יט) ראיתי כי בער אנכי ושטחתי כפי השמימה, ותופע עלי אורה בהוד טהרה
(כ) ומאז דבקה נפשי בה, ולא אפרד ממנה נצח
(כא) ויען כי ערגה לה נפשי שפרה עלי נחלתה
(כב) וה' נתן לי לשון למודים ובה אהללנו לעולם סלה
(כג) לכן התקבצו אלי כל בוערי עם, ושיקדו על דלתי החכמה
(כד) על מה תאחרו ומה תוחילו, אם נפשכם צמאה
(כה) ראו כי פתחתי שפתי, בואו וקחו ולא בכסף
(כו) הביאו צווארכם בעולה לקחת לקחה ותמצאוה, כי קרובה היא
(כז) פנו אלי וראו אך מעט מעט עמלתי, ומרגוע רב מצאתי
(כח) תנו כסף לקנותה ותמצאו זהב במחירה
(כט) ותגל לבבכם בחסדי ה' ולא תבושו מספר תהילתו
(ל) שמרו מצוותיו בעוד עת לשמור, ותמצאו לעתו שכר פעולתכם
